

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Katedra ruských a východoevropských studií

Petr Balla

**Národní radikalismus v Maďarsku – strana
Jobbik**

Rigorózní práce

Praha 2011

Autor práce: **Petr Balla**

Vedoucí práce: **PhDr. Eva Irmanová, CSc.**

Oponent práce: **Doc. PhDr. Michal Kubát, PhD.**

Datum obhajoby: **2011**

Hodnocení:

Bibliografický záznam

BALLA, Petr. Národní radikalismus v Maďarsku - strana Jobbik. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Ruská a východoevropská studia, 2011. 74 s. Vedoucí práce PhDr. Eva Irmanová, CSc.

Anotace

Rigorózní práce „Národní radikalismus v Maďarsku - Strana Jobbik“ analyzuje stranu Jobbik z pohledu Sartoriho konceptu antisystémovosti a zařazuje stranu do určitého rámce. Práce vychází ze studia materiálů současných maďarských politologů stranických dokumentů a vlastního výzkumu během předvolební kampaně 2010. Jobbik jako strana vznikl v roce 2003, větší význam získal až po volbách do Evropského parlamentu v červnu v roce 2009 a následně v parlamentních volbách v dubnu 2010, kde strana získala 16,7% hlasů. Po teoretickém vymezení metodologie a základních termínů se práce zabývá okolnostmi vzniku Jobbiku a vývoji strany. Osvětluje motivy zakladatelů strany a přibližuje pozvolný politický vzestup strany přes podzimní politické nepokoje roku 2006, povolební rozchod s „tradiční“ krajně pravicovou stranu Maďarského života a spravedlnosti (MIÉP), která působila mezi lety 1998-2002 v parlamentu. Od roku 2007 se stále častěji dostává strana Jobbik do médií, včetně těch českých, v souvislosti se založením Maďarské gardy, organizace na polovojenském principu. Dále se práce věnuje úspěchu strany v eurovolbách v červnu 2009 a ve volbách do parlamentu v dubnu 2010. Další kapitola analyzuje volební program strany Jobbik, hlavní představitele strany a zaměřuje se i na kontakty strany Jobbik s jinými subjekty krajní pravice v Maďarsku. Poslední kapitola pak provádí analýzu Jobbiku z hlediska Sartoriho teorie antisystémové strany.

Annotation

Thesis „National Radicalism in Hungary – Jobbik political party“ deals with a political party in contemporary Hungary called Movement for better Hungary –Jobbik. The aim is to place the party into a theoretical frame (Sartori’s concept of anti-system parties). Jobbik became important after the European parliament elections, when the party gained nearly 15% and 3 seats. In April 2010 Jobbik successfully entered the Hungarian

parliament with nearly 17% and 47 seats. Although the party is often called neonazi or extremist the work proves that it belongs to populist radical right parties.

Klíčová slova

Jobbik, antisystémovost, extremismus, radikalismus, extrémní pravice, Maďarsko, Maďarská garda, maďarský politický systém

Keywords

Jobbik, radicalism, extreme right, far-right, Hungary, hungarian politics

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 15.února 2011

Petr Balla

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval paní doktorce Irmanové za připomínky a konzultace a paní Iloně Tivadar za obětavou pomoc během mé studijní cesty v Maďarsku.

Obsah

OBSAH.....	3
ÚVOD.....	4
1. TEORETICKÉ VYMEZENÍ PROBLÉMU.....	9
1.1 TEORIE ANTISYSTÉMOVÉ STRANY.....	9
1.2 POJMY.....	10
1.3 METODY ZKOUMÁNÍ.....	15
2.POLITICKÝ RADIKALISMUS V MAĎARSKU PO ROCE 1989 – STRANA MIÉP.....	17
3. VZNIK A VÝVOJ STRANY JOBBIK.....	22
4. CHARAKTERISTIKA STRANY JOBBIK.....	39
4.1 PROGRAM.....	39
4.2 HLAVNÍ PŘEDSTAVITELÉ.....	45
4.3 DALŠÍ ORGANIZACE.....	50
5. APLIKACE TEORIE NA STRANU JOBBIK.....	53
5.1 VZTAH K HISTORII.....	53
5.2 SEBEDEFINICE – IDEOLOGICKÉ UKOTVENÍ.....	57
5.3 MENŠINY.....	57
5.4 DEMOKRACIE A ÚSTAVNOST.....	60
5.5 PŘEDSTAVITELÉ STRANY.....	63
5.6 TRIANON A VZTAH K JINÝM ORGANIZACÍM.....	63
5.7 APLIKACE SARTORIHO KONCEPCE.....	64
ZÁVĚR.....	67
SUMMARY.....	69
POUŽITÁ LITERATURA.....	70

Úvod

Strana Jobbik zaznamenala v posledních letech pozoruhodný vzestup. Z neznámého malého hnutí se vypracovala na významnou parlamentní stranou a svým vystupování vzbudila zájem a často i obavy nejen v okolních státech, ale v celé Evropě. Zvláště po překvapivém úspěchu ve volbách do Evropského parlamentu v červnu 2009, kdy se Jobbik stal jedním z nejúspěšnějších radikálně pravicových uskupení v Evropském parlamentu se ziskem téměř 15 procent a třemi zvolenými europoslanci. Následně díky významu Jobbiku v říjnu 2009 vznikla právě v Budapešti organizace zastřešující radikálně pravicové strany celé Evropy – Aliance evropských národních hnutí. Mediální pozornost k Jobbiku se obracela při maďarsko-slovenských sporech v posledních letech. O Jobbiku se dále psalo v souvislosti se složitou sociálně ekonomickou situací v severovýchodních částech Maďarska a v oblastech s početnou romskou menšinou. Strana se nejviditelněji projevovala při akcích takzvané Maďarské gardy. Jobbik byl a je označován jako extremistické, fašistické, krajně pravicové, radikální, populistické či xenofobní hnutí, přičemž jednotlivé přívlastky jsou často používány jako synonyma. Vědecká studie na téma Jobbik a jeho politologického zařazení u nás zatím nevznikla, zahraniční literatura zase reflektuje jen jeho dřívější etapu jako malé a nevýznamné strany. S úspěchem v eurovolbách se ale strana zásadním způsobem proměnila. Dosáhla většího významu, zvýšila počet svých členů a získala jiné charakteristiky. Díky podobnému úspěchu v parlamentních volbách v dubnu 2010 a zisku 47 poslaneckých mandátů se stala nezanedbatelnou politickou silou. Správné vymezení a klasifikace strany hraje důležitou roli při formování adekvátní reakce na další působení Jobbiku. Hlubší poznání a pochopení tohoto nového fenoménu je klíčové pro jeho interpretaci. Zkoumání zda a nakolik ohrožuje existence a popularita této strany demokratický a ústavní vývoj v Maďarsku, může být důležité pro lepší interpretaci současného maďarského dění a přispět ke studiu radikálně pravicové problematiky jako takové. Úspěch Jobbiku v parlamentních volbách například působí na vládu Viktora Orbána, i když při dvoutřetinové většině nové vlády spíše tím, že se pravicová vláda snaží a bude snažit vzít vítr z plachet Jobbiku a sama prosazovat

některé programové body Jobbiku. To vše může přispět ke zhoršení již tak špatných vztahů se Slovenskem ale i s dalšími sousedy. Navíc během probíhajícího předsednictví Maďarska Radě Evropské unie. Studium Jobbiku je tak i analýzou jednoho možného významného faktoru regionální nestability.

Cílem této práce je tedy provést empirickou analýzu maďarské strany Jobbik. Práce zkoumá, zda Jobbik stojí v opozici proti principům samotného politického systému. Studie by tak měla přinést odpověď na otázku o míře nebezpečnosti strany. Předmětem zkoumání bude vývoj organizace, který podle mínění autora dobře dokládá, čím byl Jobbik při svém založení a jak a proč se z něj stala strana s nynějším profilem. Vedle oficiálních dokumentů a prezentace strany na veřejnosti se autorovi této práce podařilo udělat několik rozhovorů s nynějšími i bývalými členy Jobbiku. U každé strany, u níž vzniká podezření z antisystémovosti, může z taktických důvodů docházet ke skrývání podstaty. Strany se většinou veřejně neprezentují tím, že chtějí svrhnout stávající režim, už proto, že by to v lepší případě snížilo jejich koaliční potenciál v horším by mohly být vystaveny trestně-právnímu stíhání. K podstatě strany se práce pokusí dospět analýzou vývoje strany, zkoumáním ideologických východisek zakladatelů strany v roce 2002, protože personálně se vedení Jobbiku nijak výrazně neproměňovalo. Dalším klíčem k poznání strany je rozhovor s bývalou členkou studentského spolku Jobbik, která se ale již nepodílela na vzniku strany. Ta s politikou strany nesouhlasí, na druhou stranu ale zná většinu osob z vedení a poskytla tak autorovi cenné informace. Získané poznatky o Jobbiku následně práce zhodnotí podle teoretických východisek převším Sartoriho definice antisystémové strany a dalších rozvedených v kapitole věnované teoreticko-metodologickým východiskům. Výzkumná otázka tedy je, zda Jobbik patří mezi antisystémové či přímo extremistické organizace. To si ověříme na vztahu strany k minulosti (což je například kritérium pro zkoumání naší KSČM), na sebedefinici strany, postoji strany k menšinám, k demokratickému systému, k stávajícím hranicím a dále analýzou elity strany a vazbě Jobbiku na jiné krajně pravicové organizace. Druhou otázkou, která by měla z analýzy vyplynout, je příčina úspěchu strany, tedy proč si právě Jobbik vydobyl pozici hnutí, které se stalo radikální odpovědí části voličů na hospodářskou krizi. Současné Maďarsko má některá svá výrazná specifika, na něž by autor rád v práci upozornil. Bez správného pochopení těchto specifík může docházet ke špatnému pochopení fenoménu strany Jobbik.

Jako pracovní hypotézu si vytyčíme názor, že se jedná o radikální, hodnotově pravicovou stranu s levicovým ekonomickým programem, která vznikla jako studentská

skupina sdružující mladé lidi křesťansko konzervativní orientace. Po úpadku strany MIÉP a vyhrocení souboje dvou velkých stran v Maďarsku (Fideszu a Maďarské socialistické strany) našla svůj politický prostor napravo od dominantní pravicové strany Fidesz. Jobbik využil několik témat, která s rostoucími dopady hospodářské krize získala na důležitosti - kritika socialistické vlády, korupce, liberalismu, globálního kapitalismu a Evropské unie, strana navíc přišla s vlastními návrhy na řešení tíživé sociální situace a romské otázky. Selhání socialistických vlád a politika Fideszu přitáhnout co nejvíce voličů, bez formulace konkrétních řešení, přinesla Jobbiku úspěch. Strana posbírala národně a radikálně zaměřené voliče i vrstvy nejvíce zasažené hospodářskou krizí a oslovila i mnoho mladých lidí.

Hlavní výzkumné otázky odpovídá i struktura práce. V první kapitole si definujeme základní teoretické koncepty k antisystémovosti, extremismu a radikalismu, podle kterých pak budeme stranu analyzovat. Nastíníme zde rovněž metody zkoumání a hlediska, kterých si budeme při analýze strany nejvíce všímat. Druhá kapitola přibližuje předchůdce Jobbiku působící po roce 1989 - stranu MIÉP. Ta od roku 1993 zastávala myšlenky národního radikalismu jako politická strana a mezi lety 1998 a 2002 byla přítomna i v parlamentu. Jobbik z této organizace částečně vychází, i když jak si ukážeme, ve voličské struktuře, názorech i charakteru strany se značně liší, přesto lze MIÉP považovat za jakéhosi předchůdce Jobbiku. Třetí část mapuje vznik a vývoj strany Jobbik od založení, přes dramatické události v Budapešti na podzim 2006, až do eurovoleb v červnu 2009 a krátce i parlamentních voleb v dubnu 2010. Kapitola ukazuje postupnou změnu politiky strany i její personální vývoj. Na tuto část je kladen velký důraz, protože nabízí poměrně dobrou možnost k pochopení fenoménu Jobbik. Čtvrtá kapitola charakterizuje Jobbik jako stranu z hlediska programu, ideologie, struktury, hlavních představitelů, hlavních názorových proudů ve straně a vztahu strany k dalším subjektům na krajní pravici. Pátá kapitola pak aplikuje teoretické poznatky o antisystémovosti a extremismu z první kapitoly na Jobbik, vyvozuje obecnější závěry a zároveň pomáhá k zodpovězení výzkumných otázek v závěru práce.

Z teoretických publikací je pro tuto práci základem práce Giovanniho Sartoriho Strany a stranické systémy, která vyšla v roce 1976. Autor zde v kapitole věnované soutěživým stranickým systémům v části polarizovaný pluralismus podává teoretickou koncepci antisystémové strany. Fenoménu extremismu se věnuje kniha Miroslava Mareše Pravicový extremismus a radikalismus v ČR, kde se úvodní dvě kapitoly zabývají teoretickému vymezení extremismu a radikalismu. Mareš přináší dobrý

přehled dosavadního stavu zkoumání krajní pravice a hlavně velmi prezicně vymezuje základní pojmy. Opírá se o teorii extremismu, která představuje další teoretické východisko pro tuto práci. V zbylých částech knihy se již Mareš věnuje specificky českým záležitostem, které se pro případ Jobbiku použít příliš nedají. Další literatura k extremismu má spíše charakter příruček, ale i tak pomáhá k vysvětlení základních pojmů, například Štefan Danics ve své knize Extremismus či kniha Jana Charváta Současný politický extremismus a radikalismus. Pojmosloví, kterého se tyto práce drží vychází z českého a německého prostředí, kde se rozlišuje mezi radikálním a extremistickým, na rozdíl od anglosaské produkce. Například kniha Case Muddeho The Ideology of Extreme Right, nemá tak striktně oddělené pojmosloví, ale přinášení zajímavé poznatky o stranické rodině radikálně pravicových stran, pozornost je ale věnována západoevropským stranám typu Národní fronty ve Francii. Velmi podnětnou pro teoretické zkoumání je práce věhlasného politologa Herberta Kitschelta The Radical Right in Western Europe, kde úvodní kapitola pokládá některé zásadní otázky pro pochopení vzniku a fungování podobných stran. Kitschelt postuluje některé obecné znaky radikálně pravicových stran, i tyto znaků přispívají k lepší analýze strany Jobbik. Z maďarských autorů je třeba vyzvihnout text Attily Juhásze a Zoltána Somogyiho, kteří i teoreticky definují maďarský „národní radikalismus“ a hlavně nabízejí kritéria pro jeho zkoumání.

Maďarskou společnost charakterizuje velmi zřetelné dělení na levicově liberálně smýšlející a pravicově konzervativně uvažující a i v politologickém přístupu se to velmi intenzivně projevuje. Velmi trefně to vystihla finská politoložka Emilia Palonen, která se ve svém textu zaobírá právě polarizací maďarské společnosti. V politologických textech se to odráží i na tom, že již po několika větách lze odhalit, jakého politického přesvědčení je autor textu. To sice na jednu stranu může vyvolávat pochybnosti o nestranném vědeckém přístupu, na straně druhé ale pomáhá pochopit interpretační východiska autora. Pravicový autor většinou kritizuje Jobbik za rozměňování hlasů pravice, zatímco ten levicový se obecně snaží hledat příklady Jobbiku s fašismem a dalšími extremistickými ideologiemi. I toto jsou úskalí zkoumání maďarské politiky. Text Laszló Karsaiho dává pochopit maďarský extremismus začátku 90.let, autoři Tókéczki a Kisgyőri se věnují extremismu a radikalismu po roce 2002. Základní práce autorů Körösényi, Tóth a Török o maďarském politickém systému je zase klíčová pro pochopení politického prostředí, ve němž se Jobbik pohybuje a v rámci kterého je v Maďarsku vnímán.

K Jobbiku zatím mnoho prací ani analýz nevzniklo, proto se práce opírá o primární dokumenty a novinové zprávy. Jeden z důležitých zdrojů představují internetové stránky samotné strany, které plní roli hlavního prostředku sebe prezentace. Jelikož jádro strany tvoří především mladí lidé a Jobbik s úspěchem oslovuje mladý elektorát, hrají moderní komunikační prostředky zásadní roli. Jobbik využívá různé multimediální prostředky jako internetové stránky s prezentací jednotlivých kandidátů, vlastní velmi aktivní skupiny na sociální síti facebook, využívá i práce vlastního televizního štábu s pravidelným zveřejňováním zpráv na portálu youtube.com. Další materiál byl získán vlastním terénním výzkumem v době předvolební kampaně k parlamentním volbám v březnu a dubnu 2010. Ten spočíval v účasti na akcích Jobbiku, rozhovorech s představiteli strany a sympatizanty. Proto si tato práce dovoluje činit vlastní závěry vycházející z pozorování.

1. Teoretické vymezení problému

Tato kapitola představí metodologický základ, podle kterého bude strana Jobbik posuzována. Krátce zde shrneme Sartoriho koncepci antisystémové strany, vymezíme základní pojmy a navrhne kritéria pro zkoumání Jobbiku.

1.1 Teorie antisystémové strany

Sartoriho koncepcie antisystémové strany, poprvé popsána v roce 1976 v knize *Strany a stranické systémy*, platí podle mnoha autorů za nejuznávanější přístup, který navíc často používají i maďarští autoři.¹ Sartori se antisystémové straně věnuje v části o polarizovaném pluralismu. Právě přítomnost relevantní antisystémové strany ve stranickém systému hodnotí jako první charakteristický znak polarizovaného pluralismu.² Sartori rozlišuje mezi širokou a přísnou definicí „antisystémovosti“, v závislosti na stupni a intenzitě „antipostoje“. „Negace... může zahrnovat široké rozpětí od „odcizení“ přes celkové odmítání až po „protest“.“³ Antisystémovou stranu dále určuje jako takovou, která má delegitimizaci vliv, tedy zpochybňuje legitimitu režimu a podkopává její podpůrné základy. Užší definice antisystémové strany zase říká, „že by antisystémová strana – pokud by mohla – nezměnila vládu, ale samotný systém vlády... antisystémová opozice setrvává u systému víry, který nesdílí hodnoty politického řádu, v němž operuje.“ „Podle přísné definice pak antisystémové strany reprezentují cizí ideologii – čímž je indikováno, že politické zřízení je konfrontováno s maximální ideologickou vzdáleností.“⁴ Antisystémová strana je tedy v užším smyslu ta, která chce změnit politický systém a zastává s politickým systémem nekompatibilní ideologii.

Sartori vymezuje pojem antisystémový vůči pojmu revoluční. Revoluční strany, tady ty, jež chystají revoluce, jsou podle Sartoriho bezesporu antisystémové, ale obráceně to neplatí. Neboli antisystémovost stran nezávisí přímo na použitých prostředcích a taktice.

¹ Například analýza institutu Nezópont.

² Sartori, Giovanni. *Strany a stranické systémy*. Brno: CDK, 2005 s.136.

³ Tamtéž s.137.

⁴ Sartori s.138.

Michal Kubát upřesňuje některé pojmy v souvislosti se Sartoriho koncepcí. Podle něj má pojem antisystémovosti konkrétní podobu a odmítá tak kritiku směřující k údajné mlhavosti konceptu. „Antisystémová strana uskutečňuje svojí politiku prostřednictvím kroků a činů, které můžeme vidět (slyšet), zaznamenat a popsat.“⁵ Důležitým poznatkem je, že antisystémová strana nemusí nutně být opozicí k demokracii, ale vždy ke konkrétnímu systému. Jak již Sartori nastínil, revolučnost nebo extremismus strany nesouvisí přímo s antisystémovostí, respektive jak Kubát poznamenává „omezení antisystémovosti na tuto věc je nepřijatelným zúžením tohoto pojmu, což zásadně limituje možnost jeho aplikace“.⁶ Navíc v soudobých demokratických systémech by jednání extremistické strany bylo právně postihováno a taková strana by v něm nemohla existovat.⁷

Kubát zpřesňuje Sartoriho definici a za opravdu antisystémové strany navrhuje posuzovat strany jen podle úzké Sartoriho definice. Protože podle Kubáta může existovat „strana politicky velmi radikální, vzhledem k postavení na politické škále extrémní (krajní)..., ale nemusí se z nejrůznějších důvodů stavět proti politickému režimu jako celku.“⁸ Navržená typologie Kubáta pak hodnotí strany podle dvou proměnných – vztahové a ideologické. Ideologická proměnná se týká přísné Sartoriho definice, tedy zda strana usiluje o delegitimizaci politického systému. „Vztahová proměnná zahrnuje krajnost a izolaci ve smyslu postavení strany na ideologické škále a ve smyslu vzájemných vztahů mezi posuzovanou stranou a ostatními stranami. Pokud politická strana naplňuje obě proměnné...pak je antisystémovou stranou.“⁹ Tedy pokud usiluje o změnu systému a nachází se na kraji politického spektra. Stranu, jež se sice nachází na kraji politického spektra, ale nespĺňuje ideologickou proměnnou (tedy neusiluje o změnu systému) nazývá Kubát extrémní. Naopak strany nespĺňující vztahovou proměnnou mohou být buď irelevantní antisystémové strany nebo maskované antisystémové strany.¹⁰

1.2 Pojmy

⁵ Kubát, Michal. Teorie antisystémové strany. In: Politologický časopis 2/2007 s.113.

⁶ Tamtéž s. 114.

⁷ Tamtéž.

⁸ Tamtéž s.117.

⁹ Tamtéž s.119.

¹⁰ Tamtéž.

Z hlediska teorie extremismu si definujeme tři kategorie – extremismus, radikalismus a populismus. Význam slova extremismus vychází z latinského slova *extrem*, znamenající „nejkrajnější“ nebo „nejvzdálenější“.¹¹ V politologii se extremismus používá v užším slova smyslu. Štefan Danics ve své knize **Extremismus** definuje extremismus „jako „antitezi“ demokracie s tím, že je doprovázen extrémními postoji a vyhraněným veřejným jednáním, včetně organizované činnosti probíhající v rámci krajních politických subjektů“¹². V politickém soutěži se extremistická opozice chová fundamentálně a antisystémově.¹³ „Jde jí nejen o změnu stávající vlády, ale především o změnu pravidel politické hry, tj. usiluje se nahradit stávající politický systém jiným. K tomuto účelu využívá všechny dostupné legální i nelegální prostředky a neváhá použít násilí.“¹⁴ Extremistická strana je tedy ta, jež usiluje o získání moci revoluční cestou. Naproti tomu výrazem extrémní se myslí pouze vztah strany k ostatním, tj. že se strana nachází na kraji politického spektra.

Miroslav Mareš vedle toho rozvádí další vlastnosti extremismu jako „strach před politickou mnohostí, touha po společenské jednotě, imunizace vůči odporujícím argumentům, příklon k totální kritice všeho stávajícího, sklon k dogmatismu, neshovívavost vůči těm, kteří myslí jinak, sklon k vyhrcování každého stanoviska“.¹⁵ Extremisté vytykají demokracii především kulturní úpadek, mravní dekadenci a korupci.¹⁶

V rámci pravicového extremismu lze vydělit dvě hlavní ideologie, které měly zásadní vliv na současnou extrémní pravici - fašismus a nacismus. Fašismus, mající kořeny v Itálii dvacátých let, staví na expanzivním nacionalismu, antikomunismu a antidemokratismu.¹⁷ Místo demokracie nabízí korporativismus, dělení společnosti podle pracovního postavení a nikoliv na politické strany. Fašismus požaduje silný stát s vládou pevné ruky. Stejně totalitní představu o státu, tj. že stát zasahuje do všech oblastí lidského života, má i nacismus, který definuje Charvát jako více založený na rasové teorii než na nacionalismu stojící fašismus.¹⁸ I co se antisemitismu týče ve fašistické Itálii nebyl prvořadým prvkem ideologie, k zavedení rasových zákonů došlo až na německý nátlak, zatímco nacismus je po právu spojován s holocaustem a fyzickou

¹¹ Charvát, Jan. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Praha: Portál, 2007. s.9.

¹² Danics, Štefan. *Extremismus*. Praha: Triton, 2003 s.16.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Mareš s.21.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Charvát s.66.

¹⁸ Charvát s.70.

likvidací celých národů.¹⁹ Pro potřeby této práce si tedy znaky pro pojmy fašismus a fašizující definujeme vyhroceným nacionalismem, snahou o totalitní stát a pokusy o zavedení korporativismu místo demokracie. Nacismem a neonacismem pak postojе stojící na rasové teorii, obhajující či zpochybňující holocaust. Ve svém extremismu navíc obě ideologie dosti často splývají.

Pojem **radikální** vychází z latinského slova radix, jež označuje kořen, „radikalismus je tedy takové jednání či řešení, které jde ke kořenu“²⁰ Podle Danicse se „radikalismus v politice užívá v širokém kontextu a nemusí být vždy ztotožňován pouze s opozicí působící na pravo-levé ose. Za radikální může být označena jakákoliv strana (i vládní), která hlásá či uskutečňuje zásadní, nekompromisní řešení dílčích problémů (např. zestátnění nebo privatizaci určitého odvětví, zavedení bezplatného nebo placeného školství a zdravotnictví, zásadní změnu daňového systému apod.). Přívlastek „radikální“ nemá v politice pejorativní podtext a označuje i různorodá hnutí, která mohou být radikální svým cílem nebo svými prostředky. Z toho vyplývá, že pojem radikalismus je v politice užíván velmi široce a jeho obsah se mění podle historických a politických okolností, v nichž se radikálové nacházejí a jež hodlají zásadním způsobem měnit.“²¹

Miroslav Mareš definuje radikalismus jako „abstraktní prostor, kde jsou zastávány k formě demokratického uspořádání kritické postoje, přičemž je požadována jejich důsledná změna. Ačkoliv nedochází k paušálnímu zavržení demokracie a jejich základních hodnot...určité hodnoty, práva či plnění povinností jsou aspoň v dílčích aspektech zpochybňovány. Při prosazování radikálních cílů jsou využívány nestandardně populistické a akční metody agitace, jsou však respektovány základní demokratické mechanismy a monopol státu na použití fyzického násilí.“²² Pojem radikalismus tak zastřešuje většinu vyhraněných postojů, které jsou ale ústavně-konformní. Politický radikál se podle Danicse sice vzdaluje prostoru, v němž působí demokratické politické síly, ale nedosáhl hranice politického extremismu.²³ K dopadu na demokratický systém Danics poznamenává, že „některé stanovené radikální cíle a jejich prosazování mohou za určitých okolností přispět k posílení demokratického systému, ale na druhé straně ho mohou i výrazně destabilizovat“.²⁴ Jen odstředivost vůči

¹⁹ Tamtéž s.70.

²⁰ Tamtéž s.10.

²¹ Danics s.16.

²² Mareš s.34.

²³ Danics s.17.

²⁴ Tamtéž s.17.

centru, blízkost extremismu a destabilizační potenciál ve vztahu k demokracii odlišují podle Mareše radikály od „nosných“ sil ústavně-konformního spektra, v jejíž rámci se samozřejmě nacházejí zastánci změn různých atributů ústavního, politického a společenského systému.²⁵ „Hranice mezi radikalismem a demokracií na jedné straně a mezi radikalismem a extremismem na straně druhé jsou však v zásadě nejednoznačné a propustné“.²⁶

Pojmem **populismus** se chápou především metody a způsoby k oslovení lidí a získání politické moci, nezávisle na pravolevé orientaci strany. Populisté užívají rozdílů „oni“ pro vládnoucí elitu a „my“ jako prostí lidé, často hovoří ve jménu celého národa jako nedělitelného celku, jehož zájmy údajně zastupují v protikladu k ostatním politikům.²⁷ „Ke komplexním problémům jsou nabízena zdánlivě jednoduchá řešení, jako návrat do starého národního státu nebo odstranění soukromého podnikání.“²⁸ Specificky k pravicovému populismu řadí Mareš otázky přistěhovalců, jejíž vyřešením se údajně vyřeší i všechny problémy společnosti. „Populismus žije z obrazu nepřátel s funkcemi obětních beránků, jimiž jsou cizinci, menšiny, vláda...“²⁹

Než se budeme věnovat podrobněji radikálním stranám, musíme si alespoň základně vymežit pojmy levice a pravice. Oba pojmy je ale složité přesně definovat, vyvíjely se v čase a mají na ně vliv i místní specifika. Pojmy vznikly v době francouzské revoluce, kdy napravo od předsedy ústavodárného shromáždění seděli stoupenci krále a monarchie a nalevo příznivci liberalismu a demokracie.³⁰ Dělení na pravici – konzervatismus a levici – liberalismus vydrželo až do nástupu dělnických stran socialistického typu.³¹ Proto i mnoho autorů, místo dělení na pravici levici, vidí rozdělení spíše na trojúhelníku – konzervatismus, liberalismus, socialismus.³² Pravicovost a levicovost dokládá Charvát na konkrétních otázkách. Státní zásahy do ekonomiky jsou chápány jako levicové, volný trh jako pravicově liberální. Rovnost lidí představuje téma pro levici, zatímco akceptování nerovnosti je běžné u konzervativní pravice. V otázce vnímání státu preferuje levice silnější stát, pravice spíše slabší. Levice prosazuje sekulární zřízení, zatímco pravice podporuje náboženské hodnoty. Podpora Evropské unie je běžnější pro levici, její odmítání pro pravici, což souvisí

²⁵ Mareš s.34.

²⁶ Tamtéž s.34.

²⁷ Mudde s.23.

²⁸ Mareš s.35.

²⁹ Tamtéž.

³⁰ Romsits, Ignác [ed.]. *A Magyar Jobboldali hagyomány, 1900 - 1948*, Budapest: Osiris, 2009 s.7.

³¹ Charvát s.14.

³² Srov. Danics.

s internacionalismem (typický pro levici) a nacionalismem (typičtější pro pravici). Tyto obecné předpoklady jsou velmi zjednodušující a rozhodně neplatí vždy a beze zbytku.³³ Pro lepší pochopení maďarských specifik nabízí Körösényi tradiční rozdělení na dvě osy, kde vodorovná osa představuje kulturně-hodnotové rozdělení pravice a levice a svislá osa hospodářské pravolevé dělení.³⁴ Na podobnou osu se pak pokusíme umístit i zkoumanou stranu Jobbik. Pojem krajní pravice se používá pro souhrnné označení extrémní i radikální pravice, v této práci ale bude použití tohoto termínu omezeno na nezbytné minimum.

Nyní bychom se měli podrobněji věnovat některým znakům pravicově radikálních stran. Podle Muddeho patří stranická „rodina“ populistických radikálně-pravicových stran, vedle zelených stran, k jednomu ze dvou, které vznikly až po druhé světové válce.³⁵ Navíc zařazení do podobné stranické rodiny závisí i na specifiku každé země. Někde fungují podobné strany na okraji společnosti i zájmu voličů, v jiných zemích mají naopak podporu a mohou být i součástí vlád, jako v případě Slovenska a Rakouska.³⁶ Mudde stupňuje nebezpečnost stran podle jejich vztahu k autoritě a k demokracii, strany se sklony k autoritativní vládě, většinou vedené nějakou charismatickou osobností, tak definuje jako populisticko-radikální, zatímco strany jdoucí proti demokracii zařazuje pod vymezený pojem extremismus.³⁷ Podle Mareše zahrnuje pravicový radikalismus konglomerát nacionalistických, tradičně konzervativních, autoritářských a reakčních stran, někdy i liberálních pozic.³⁸ „Radikálně pravicové pozice jsou v první řadě „antipozicemi“ proti moderně, individuálním hodnotám, jako je svoboda a sebeurčení, proti pluralismu mínění a způsobu života, proti etablovaným stranám a demokracii. Charakteristické jsou „anti-postoje“ vůči všemu cizímu, antievropské, antizápadní pozice a odmítání supranacionálních spojení.“³⁹ Poslední dvě kritéria ale nemusí být výlučně jen radikálně pravicová.⁴⁰

Podle Herberta Kitschelta mohou být pravicově autoritativní voliči reprezentováni umírněně konzervativními stranami, jež udělají vše proti vzniku nových

³³ Charvát s.15.

³⁴ Körösényi, András – Tóth, Csaba – Török. Gábor. A magyar politikai redszer. Budapest: Osiris, 2007 s.254.

³⁵ Mudde, 2009 s.1.

³⁶ Tamtéž s.2.

³⁷ Mudde, 2009 s.24.

³⁸ Mareš s.35.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

radikálně pravicových stran. V některých případech ale jejich snahy selžou a pravicově autoritativní strany zformují svoji vlastní stranickou základnu.⁴¹ Radikálně pravicové strany podle Kitschelta nevznikají jako „single-issue“ strany (strany jednoho tématu), i když podobné jedno téma jim může při vzniku výrazně pomoci.⁴² Nové radikální strany, tedy ty vzniklé po druhé světové válce, neodpovídají starým meziválečným extrémním fašistickým a nacistickým stranám. Staré strany a nová radikální pravice mají podle Kitschelta jiný strukturální původ a jiný důvod vzniku. Nové radikálně pravicové strany jsou úspěšné i v zemích, kde se neprosadily žádné meziválečné extremistické strany. Naopak tam, kde se strany pokouší těžit z minulosti, trpí podobné strany nedostatkem podpory.⁴³ Radikálně pravicové strany, alespoň v západní Evropě, vznikají podle Kitschelta při velkých změnách z industriální do postindustriální společnosti a úspěch získávají, když se program velkých stran začne přibližovat, tehdy se pro ně vytvoří potřebný politický prostor.⁴⁴

1.3 Metody zkoumání

Po definování základní pojmů a charakteristik se v poslední části této kapitoly zaměříme na metody zkoumání politického extremismu a radikalismu. Pro pochopení podobné strany pokládá Miroslav Mareš tři základní otázky zkoumání. Zaprvé „co?“ tedy jaký program a postoje strana prosazuje, „kdo?“ tedy kým jsou postoje prosazovány, jaké je vedení strany, členstvo i voličská základna a „jak?“ tedy způsob prosazování svých postojů (například použití násilí, populistická agitace, apelování na latentní společenské obavy, antisemitismus, xenofobie).⁴⁵

Autoři Juhász a Somogyi poukazují na složitost zkoumání extremismu. K pojmu szelső (krajní, či extrémní) se z pochopitelných důvodů žádný relevantní subjekt nehlásí.⁴⁶ Obě politické formace v Maďarsku Jobbik i MIÉP používají pojem „nemzeti radikalizmus“ národní radikalismus a označení extrémní či krajní pravice odmítají.⁴⁷ Pro zkoumání míry extremismu navrhuje autoři tato hlediska: (1) předsudky k menšinám a

⁴¹ Kitschelt, Herbert. *The Radical Right in Western Europe: a comparative analysis*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1995 s.2.

⁴² Kitschelt s.3.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž s.25.

⁴⁵ Mareš, s.49.

⁴⁶ Juhász, Attila – Somogyi, Zoltán. *A magyar szélsőjobboldal újjászerveződési kísérlete 2006-ban*, In: Sándor, Péter – Vass, László. *Magyarország politikai évkönyve 2007-ről*, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2008 s.1322.

⁴⁷ Tamtéž s.1322.

cizincům, (2) vztah ke snahám o svržení demokracie a ústavního pořádku, (3) vztah k politickým protivníkům, (4) vztah k politické pluralitě, politickým právům a svobodě myšlení, (5) míra ztotožnění se s extrémně pravicovými etapami historie, podobnými stranami, či osobnostmi, (6) míra souhlasu s projevy současné krajní pravice, (7) podpora radikální politických cílů, (8) vztah k autoritě.⁴⁸

Na základě zmíněných možností zkoumání strany Jobbik si pro účely této práce vybereme nejdůležitější hlediska. (1) Vztah k meziválečným extremistickým stranám, používaná symbolika a různé odkazy z historie. (2) Sebedefinice – jak strana definuje sebe a kam se zařazuje. Vlastní analýza strany, tj. jaký program prosazuje, jakými prostředky. V rámci toho se zaměříme na vztah (3) k menšinám a (4) k demokratickému systému. Jako regionální specifické hledisko extremismu nedefinované explicitně předchozími teoretickými autory bude práce zkoumat postoj k (5) Trianonské smlouvě a neměnitelnosti hranic. Podle Karsaiho se extrémní pravice od pravice liší tím, že zpochybňuje neměnitelnost hranic, ustavených po první světové válce, a deklaruje záměry měnit je silou.⁴⁹ Dále bude pro zkoumání míry extremismu směrodatná analýza (6) vedení strany i členstva. A jako poslední hledisko zahrneme vztah (7) k jiným extremistickým skupinám a stranám včetně spolupráce se zahraničními stranami.

⁴⁸ Tamtéž s.1323.

⁴⁹ Karsai, Laszló. The Radical Right in Hungary, In: Ramet S. [ed.] The Radical Right in Central and Eastern Europe since 1989, The Pennsylvania State University Press, 1999 s.136.

2. Politický radikalismus v Maďarsku po roce 1989 – strana MIÉP

Po změně režimu v roce 1989 a nástupu systému více stran se vedle těch demokratických mohly začít prosazovat i krajně pravicové strany. Dříve zakázaná témata jako Trianon, povstání roku 1956 a maďarsko – sovětské vztahy mohly být volně diskutovány a krajní pravice se na nich mohla začít profilovat.⁵⁰ V prvních svobodných volbách zvítězily opoziční strany Maďarské demokratické fórum (MDF) a Svaz svobodných demokratů (SZDSZ), z pravicových stran se do parlamentu dostali ještě Malorolníci, Fidesz a Křesťansko demokratická lidová strana (KDNP).⁵¹ Vládu sestavil József Antall (MDF) v koalici s dalšími pravicovými stranami (Malorolníci a KDNP). Jedním ze zakladatelů MDF a místopředsedou strany byl i István Csurka, v té době známý dramatik, který postupně začal formulovat své radikální názory.⁵² V počátcích ale poměrně souzněl s představou Antalla o obnovení národně křesťanského Maďarska a pozitivnějšího pohledu na meziválečné dějiny a Horthyho dobu, v čemž se střetávali s názory liberální opozice (SZDSZ) i socialistů.⁵³ Csurkovi antisemitské názory ale začínaly být pro vládnoucí MDF přítěží ve vztahu k zahraničí, na druhou stranu se Csurka straně hodil, protože dokázal mobilizovat ulici a získával straně voliče.⁵⁴

V roce 1992 publikoval Csurka svoji stať „*Několik myšlenek o dvou letech nového systému a programu MDF*“.⁵⁵ Csurka požadoval mimo jiné razantnější postup vůči médiím, tvrdě útočil na prezidenta, kterého nazval agentem Tel Avivu, a vzhledem k nemoci předsedy Antalla nastínil nutnost výběru nástupce na postu předsedy strany.⁵⁶ Spis vyvolal velké pozdvižení, nicméně k důsledkům vedl až o rok později, kdy Csurka prohrál boj o předsednickou funkci v MDF.⁵⁷ Během parlamentního schvalování základní smlouvy s Ukrajinou v létě 1993 se pak vydělila skupina poslanců, která nesouhlasila se schválením smlouvy a založila stranu Maďarské spravedlnosti a života (MIÉP) v čele právě s Istvánem Csurkou.⁵⁸ Otázka vztahů se sousedními zeměmi byla

⁵⁰ Karsai s.2.

⁵¹ Körösenyi, 2007 s.221.

⁵² Karsai s.134.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž s.136.

⁵⁵ <http://web.archive.org/web/20021114113758/www.miep.hu/csiforum/gondolat1.htm> ověřeno k 14.5.2010.

⁵⁶ Körösenyi, 2007 s.38.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ <http://www.miep.hu/al/parttortenet.html> ověřeno k 13.5.2010.

vždy dělící čarou mezi pravíci a levíci v Maďarsku. Zlepšení postavení maďarských menšin v okolních zemích se podle levice dá dosáhnout lepšími vztahy se sousedy, zatímco pravice upřednostňuje přímou podporu menšin a tlak na okolní země například přes mezinárodní organizace. Podobnou dělící čáru představuje vztah k sousedním zemím i mezi pravíci a krajní pravíci. József Antall se sice prohlašoval za premiéra patnácti milionů Maďarů, tedy i těch za hranicemi, a zdůrazňoval tragičnost Trianonské smlouvy, ale vždy dodával, že změna hranic silovými prostředky nepřipadá v úvahu. Podle Istvána Csurky se tři umělé státy u hranic s Maďarskem rozpadly (Československo, Jugoslávie a Sovětský svaz) a mírové smlouvy tak ztratily na účinnosti, stát se tedy má snažit využít desintegrace okolních zemí a připojit Maďary obývaná území.⁵⁹ Podle Karsaiho ale válka v Jugoslávii, především spojená s masakry v Bosně, zabránila tomu, aby myšlenky na revize hranic získaly v Maďarsku větší popularitu.⁶⁰ Podle maďarského politologa Tökéczkiho vznikl MIÉP i jako reakce na existenci Svobodných demokratů a fungoval vždy jako antistrana proti nim.⁶¹ V roce 1994 proběhly v Maďarsku parlamentní volby, v kterých nejenže prohrála drtivě celá pravice, ale MIÉP získal jen 1,6% hlasů a do parlamentu se nedostal.

V období do roku 1998 se MIÉP snažil organizovat různé protestní akce a demonstrace, na kterých by se zviditelnil. V červnu 1995 uspořádal MIÉP demonstraci k výročí Trianonské smlouvy, kde Csurka mluvil o snahách socialisticko-liberální vlády „vyhubit pravé Maďary a nahradit je Ukrajinci, Rusy a Židy ze Sovětského svazu, aby (vláda) dosáhla výsledku, že třetina státu bude rusko-ukrajinsko-židovská a další třetina romská“.⁶² Na úrodnou půdu padl kritický postoj MIÉPu k úsporným opatřením vlády, pojmenovaným po ministru financí jako Bokrosův balíček. Na říjnový státní svátek tak dokázal MIÉP aktivizovat velké množství lidí a uspořádat v Budapešti pochod řádově desetitisíců lidí.⁶³ Právě hlasitou protivládní kritikou získával MIÉP voličskou podporu. MIÉP se díky svým vyhraněným postojům mohl vždy opřít jen o malou část rozhodnutých voličů, zbylou podporu mu zajišťovaly protestní hlasy.⁶⁴ Svoji kritiku musel MIÉP cílit ještě vyhraněněji, když mu v tom začal konkurovat József Torgyán a jeho Malorolnická strana. Všechny otázky se Csurka snažil posuzovat z hlediska

⁵⁹ <http://www.miep.hu/al/parttortenet.html> ověřeno k 13.5.2010.

⁶⁰ Karsai s.135.

⁶¹ Tökéczki, László. A MIÉP jövője, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2002-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2003 s.1.

⁶² Karsai s.138.

⁶³ <http://www.miep.hu/al/parttortenet.html> ověřeno k 13.5.2010.

⁶⁴ Tökéczki, 2003 s.1.

národních hodnot, omezení sociálních výdajů nazval „ničením národa“ a snahu o dobré vztahy se sousedy a integrační jednání označoval za zradu na národu.⁶⁵ Právě konkureční tlak mezi pravicovými subjekty přivedl MIÉP k ještě radikálnějším postojům.

V parlamentních volbách 1998 se MIÉP se ziskem 5,47 procent hlasů dostal do parlamentu.⁶⁶ Strana využila všechny možnosti, jak proniknout do různých televizních debat. „Přestože antisemitské vystupování vedoucích představitelů MIÉP vzbuzovalo značný odpor, volební schůze a shromáždění, na nichž promlouval sám vůdce strany, sklízely velký úspěch.“⁶⁷ Ač vždy strana vystupovala jako ochránce „národně křesťanského venkovského obyvatelstva, tak nejvíc hlasů sbírala v Budapešti a v jeho okolí (župa Pest).⁶⁸ I toto je jednou ze základních odlišností oproti Jobbiku.

V parlamentu se chování strany MIÉP výrazně změnilo, Csurka si sice zachoval svoji radikální rétoriku, ale poslanci strany pracovali v parlamentu a ve výborech bez stranických předsudků. Strana musela hned na úvod svého parlamentního fungování svést bitvu o vlastní frakci, maďarská ústava ji zaručuje při dosažení minimálního počtu 15 poslanců. MIÉP ovšem získal jen 14. Strana se obrátila na Ústavní soud, který rozhodl, že strana splnila podmínky pro vstup do parlamentu, proto má nárok i na vlastní frakci.⁶⁹ Koaliční vláda pravicových stran Viktora Orbána (1998-2002) oficiálně odmítala jakoukoliv spolupráci s MIÉPem, zvláště když strana pozvala na přednášku předsedu francouzské radikální strany Front National Jean-Marie Le Pena. Pro Orbána bylo v době vyjednávání o přistoupení do Evropské unie velmi podstatné, aby jeho vládu vnímali v zahraničí pozitivně, proto se nemohl otevřeně zdiskreditovat spoluprací s MIÉPem.⁷⁰ V parlamentu ale Fidesz podporu strany MIÉP neodmítal a během koaličních rozepří s Maloroľníky zajišťoval MIÉP svým způsobem vládní stabilitu. MIÉP udržoval k Fideszu dvojznačný vztah, na jednu stranu jeho návrhy podporoval jako národní a pravicové, na druhou stranu s Fideszem soupeřil. Zvláště po vyjádřeních Fideszu, že Fidesz má zájem o podporu ze strany voličů MIÉPu, nikoliv strany MIÉP. Radikální rétorika a neurčitá pozice v parlamentu, jakési napůl provládní a napůl

⁶⁵ Körösényi, 2007 s.284.

⁶⁶ Tamtéž s.221.

⁶⁷ Irmanová, Eva. Maďarská menšina na Slovensku a její místo v zahraniční politice Slovenska a Maďarska po roce 1989, Ústí nad Labem: Albis international, 2005 s.75.

⁶⁸ Körösényi s.284

⁶⁹ Politické strany ve střední a východní Evropě : ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích / Petr Fiala, Jan Holzer, Maxmilián Strmiska a kol. -- 1. vyd.. -- Brno : Masarykova univerzita, 2002 s.239.

⁷⁰ Lakner, Zoltán. Hungarian Parties and the European Union. In: Politikatudományi Szemle, 1-2/2004 s.150.

opoziční strany se dostaly do rozporu. Strana postupně ztrácela podporu, protože nebyla schopná své příznivce přesvědčit, proč mají volit ji a ne rovnou Fidesz, když jeho vládu MIÉP stejně podporoval. Ve vyhrocených parlamentních volbách v roce 2002 (viz následující kapitola) již MIÉP nedokázal oslovit dostatečný počet voličů a s 4,37% nepřekročil nutný pětiprocentní práh pro vstup do parlamentu.⁷¹

Körösényi hodnotí MIÉP jako národně radikální stranu, zaujímající prostor na pravém kraji politického spektra. Stranu označuje publikace za „napůl loajální“, která sice uznává pravidla demokratického fungování, ale mluví o „prohloubení“ demokracie a naplnění slova „opravdovým“ obsahem, aniž specifikuje, co tímto pojmem rozumí. MIÉP hlásal osobitou etnodemokracii, z které měly být vynechány všechny „cizorodé“ strany a jejich politici. K nacionalistickému charakteru strany patří antiglobalismus, kritika integrace do Evropské unie a NATO a vedle toho již zmíněný častý antisemitismus. Politický radikalismus se podle publikace projevuje jednak v rétorice, ale i v politickém programu, MIÉP požaduje výměnu osob v politice, hospodářství a kultuře a změnil by i vícero právních norem dotýkajících se základu demokratických institucí.⁷²

Podle Benda „strana vždy odmítala označení za extremistickou, xenofobní, antisemitskou či protiromskou sílu, nicméně její projevy tyto přívlastky potvrzují“.⁷³ Tóköczki charakterizuje MIÉP jako „rétoricky plebejskou, často levicově zabarvenou intelektuální stranu“.⁷⁴ Podle něj představoval MIÉP protestní stranu maďarské postkomunistické masové společnosti, kritická vyjádření a hodnocení především Istvána Csurky často velmi výstižně popisovaly společenské problémy, ale díky mediální karanténě měla strana jen omezený vliv.⁷⁵ Za svoji izolovanost si podle Tóköczkiho mohla strana částečně sama svojí kompromisu neschopnou vypjatou politikou. Strana v předvolební kampani 2002 vystupovala v médiích poměrně hojně, především ale jako objekt - prostředek k diskreditaci pravicových vládních stran, především Fideszu. Proto měla strana falešný dojem, že může získat i nereálných 15%, proto po oznámení konečných výsledků označila volby za zmanipulované a porážku neuznala. MIÉP byl již od počátku stranou jednoho muže. Strana vždy stála na autoritě Istvána Csurky, což jistě poskytovalo některé výhody jako čitelnost pro voliče a jednotnost. Strana ale díky tomu nebyla na regionální úrovni dostatečně čínorodá, protože všechno ve straně se nedařilo

⁷¹ Körösényi, 2007 s.284.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Benda, s.240.

⁷⁴ Tóköczki, 2003 s.1.

⁷⁵ Tamtéž.

řídít shora. Tóköczki rovněž upozornit na fakt, že se díky tomu strana neprosadila téměř nikde na lokální úrovni. Málo se podle něj snažila prosadit v místních samosprávách, v případě úspěchu by pak mohla potenciálním voličům dokázat, že umí naplňovat svoji politiku i v praxi. Nesmiřitelné postoje vůči všem se straně přestaly podle Tóköczkiho vyplácet, když například strana nepodpořila v regionálních volbách pravicové strany tam, kde sama neměla šanci uspět. Tím v podstatě pomáhala, podle mínění některých vedoucích představitelů MIÉPu, levici. Po podzimních regionálních volbách se na vedení Istvána Csurky snesla kritika od jeho nejbližších spolupracovníků. Csurka si ovšem s opozicí poradil a nechal odpůrce na sněmu ze strany vyloučit.⁷⁶

Nesmiřitelnost a nepružnost politiky MIÉPu a autoritativní vedení Istvána Csurky pak vedly k dalšímu odlivu voličů a zklamání mnoha členů strany. Jak se v roce 2003 vyjádřil pozdější předsedy strany Jobbik Gábor Vona, Csurka nebyl ochoten uznat chybu a přejít na pozici čestného předsedy strany.⁷⁷ S úplným odchodem Csurky by MIÉP podle Vony ztratil tvář, ale s Csurkou v čele zase ztrácel perspektivu.⁷⁸ Proto nad ním vesměs mladší členové strany zlomili hůl a založili si novou stranu – stranu Jobbik.

⁷⁶ Tamtéž s.2-3.

⁷⁷ Koltay, Gábor. Adjatok egy jobbik világot. Budapest: Szabad tér kiadó, 2003 s.230.

⁷⁸ Tamtéž.

3. Vznik a vývoj strany Jobbik

Jobbik je sice velmi mladá strana, zkoumání jejího vzniku a vývoje ale představuje důležitý faktor pro pochopení její současné podoby. Za vznikem strany stojí důvody nejen politické jako nespokojenost zakladatelů strany s politickým vývojem, ale je přítomen i generační moment, spojený s mladickou vzpourou i nemožností nastupující generace proniknout do stávajících stran. V Jobbiku nedošlo za jeho existenci k žádným větším personálním změnám, co se elity⁷⁹ týče, vyjádření představitelů strany a jejich původní představy z dob založení strany mohou rovněž mnohé odhalit o celkovém charakteru strany. Strana se pochopitelně svým složením měnila, odešel původní předseda strany Dávid Kovács a jeden místopředseda a z organizace o několika set členech vyrostl Jobbik do celostátní parlamentní strany s počtem členů okolo deseti tisíc.⁸⁰

Studentský spolek s názvem Jobboldali Ifjusági Közösség (Spolek pravicové mládeže) zkráceně JobbIK vznikl na filosofické fakultě budapeštské univerzity Lóránda Eötvöse v listopadu 1999. Podle reportáže maďarské státní televize z dubna 2001 se jednalo o organizaci, která měla sdružovat všechny pravicově smýšlející studenty. Původně měl spolek 600 členů a rozšířil se i na další vysoké školy. Podle Gábora Szabóa vedla tehdejší zakladatele „mladická revolta proti společenským nepravostem, proti rozkrádání státního majetku a láska k vlasti“⁸¹. Jako hlavní cíl si vytkli pořádání přednášek, spojení podobně smýšlejících studentů a vytvoření protipólu Spolku levicových studentů BIT (Baloldali Ifjusági Társaság). Studentský spolek se úspěšně rozšiřoval a zval na akademické debaty politiky všech pravicových stran od Istvána Csurky (MIÉP) přes Ibolyu Dávidovou (MDF) až po László Kövéra (předseda Fideszu) a Istvána Torgyána (FKgP). V roce 2002 již studentský spolek působil na 24 vysokých školách po celé zemi.⁸² Hlavní představitelé spolku se vedle toho snažili rozvíjet svoji vlastní politickou činnost v různých politických stranách. Tehdejší předseda spolku Dávid Kovács dokonce kandidoval v parlamentních volbách 2002 jako jednička na kandidátní listině MIÉPu v župě Komárom-Esztergom.⁸³ Sám v zájmu jisté nadstranickosti celé organizace přepustil svoji předsednickou funkci. Ostatní členové

⁷⁹ Elity ve smyslu hlavních představitelů a klíčových funkcionářů strany.

⁸⁰ Podle vyjádření místopředsedy pro řízení strany Gábora Szabó v archivu autora.

⁸¹ Dokument Jobbik nemzedék na DVD v archivu autora.

⁸² Koltay s.153.

⁸³ Koltay s.30.

studentského spolku se snažili prorazit v pravicových stranách, ale podle svých vyjádření naráželi na zakonzervovanost především hlavní pravicové vládní strany Fidesz. Stranické elita Fideszu byla a je tvořena původními zakladateli, studenty z roku 1988, a proniknout mezi ně se podařilo jen ve velmi málo příslušníkům nastupující generace (například starosta pátého centrálního budapešťského obvodu Antal Rogán). Alespoň tak se o tom vyjádřila jedna bývalá členka studentského spolku Jobbik, která ale nevstoupila do politické strany Jobbik.⁸⁴ Ve stejné duchu vzpomínal dnešní předseda Jobbiku Gábor Vona, který v roce 2001 sice do Fideszu vstoupil, ale jeho žádost posuzovali velmi dlouho a přijali ho až po volbách v roce 2002, kdy už o členství neměl zájem.⁸⁵ Lze tak říci, že jednotliví členové vyvíjeli politickou aktivitu pro konkrétní strany, sám spolek ale nestránil jedné konkrétní straně ani nevystupoval jako politický subjekt, ale spíše jako spojovací fórum, do důsledků dovedené heslo Fideszu o jednotě pravice. V době prudké polarizace pravice a levice kolem voleb 2002 se spolek nevyhýbal ani debatám s levicí.

Od roku voleb 1998 vládl v Maďarsku jako premiér Viktor Orbán a jeho pravicová strana Fidesz, spolu s koaličními stranami - Maďarské demokratické fórum (MDF) a Maloroľnická strana (FKgP). Pro Maďarsko byl už v této době velmi příznačný antagonismus mezi pravicí a levicí, který gradoval ve volbách 2002. Obě strany se prezentovaly prudkým odmítáním opačného tábora. Předvolební kampaň byla charakterizována především negativní kampaní a očerňováním oponenta. Politická kampaň zasahovala i do nejběžnějších záležitostí, „i prostý občan musel ve svém každodenním životě zaujmout nějaký postoj, volby rozdělily celé rodiny“.⁸⁶

Zde lze hledat jednu z příčin vzniku spolku jako jakéhosi debatního fóra. Dalším z důvodů pro vznik podobného pravicového studentského spolku může být snaha o propojení všech pravicových stran do jednoho bloku, což byla hlavní snaha strany Fidesz. Fidesz vyhlásil heslo „egy tábor, egy zászló“ – jeden tábor, jedna vlajka, s cílem spojit všechny pravicové strany pod hlavičkou Fideszu. To se mu postupně i podařilo, integroval do sebe velkou část Maloroľníků i MDF - Maloroľníci jako samostatná strana v podstatě zanikají a MDF kandidovalo ve volbách v koalici s Fideszem.⁸⁷ Pravicovou stranou, který působila v parlamentu, ale nebyla ve vládní koalici, byl jen radikálně pravicový MIÉP. V době před vstupem do Evropské unie, si

⁸⁴ Rozhovor z archivu autora.

⁸⁵ Koltay s.234.

⁸⁶ Palonen s.324.

⁸⁷ MDF se od pohlcení „zachránilo“ na poslední chvíli, ve volbách 2006 se velmi těsně dostalo, ale transformace strany směrem ke konzervativně-liberální straně možná definitivně pohřbily volby 2010

ale Fidesz nemohl dovolit kompromitovat se stranou, která byla v evropském povědomí zapsána svojí antisemitskou rétorikou a dobrými vztahy k francouzskému Front National a jeho předsedovi Jean-Marie Le Penovi. MIÉP se navíc stavil negativně ke vstupu země do Evropské unie a svůj názor změnil až před referendem o vstupu do EU.⁸⁸ Nicméně v parlamentu MIÉP většinu vládních návrhů podporoval. Fidesz tak měla zájem nikoliv o stranu, ale o její voliče.

Studentský spolek Jobbik, jak již bylo řečeno, měl ve svých řadách členy všech pravicových stran, včetně MIÉPu. Před parlamentními volbami roku 2002 cítili podle svých slov představitelé Jobbiku, že „musí udělat něco, aby se nevrátili komunisti (myšleno předchozí koalice MSZP a SZDSZ – poznámka autora), a aby Fidesz mohl, doplněn o MIÉP, dál vládnout“.⁸⁹ Před volbami oslovil Jobbik představitele všech pravicových stran a nabídl jim své služby. Během předvolební kampaně pracovalo jen pro Fidesz 600 členů Jobbiku.⁹⁰ Volební výsledek přinesl pravici velké zklamání. Fidesz sice získal více mandátů než opoziční socialisté, ale neměl v parlamentu žádného koaličního partnera, socialisté tak mohli vytvořit vládu s liberály. Radikálně pravicový MIÉP se do parlamentu těsně nedostal, když získal 4,37 procenta hlasů.⁹¹ Pro členy Jobbiku přinesly volby několikanásobné zklamání a staly se hlavním impulzem k založení vlastní politické strany.

Podle vyjádření zakladatelů Jobbiku z roku 2003 cítili velký nevděk. Na velké demonstraci, která se konala v Budapešti mezi dvěma koly, jim nebylo dovoleno se na mítinku Fideszu prezentovat s vlastní vlajkou. Údajně jim ani za jejich pomoc z Fideszu nikdo nepoděkoval.⁹² Vzhledem k tomu, že daná vyjádření zazněla už v roce 2003, kdy se Jobbik proti Fideszu příliš nevymezoval, lze je pokládat do určité míry za důvěryhodná. Tehdejší předseda Jobbiku Dávid Kovács zazlíval Fideszu vyjádření místopředsedy strany Zoltána Pokorniho, že jsou výsledky voleb vlastně výhra, protože se do parlamentu nedostala krajní pravice.⁹³ Bezprostřední příčinou vzniku Jobbiku jako politického hnutí se stala až demonstrace na Erzsébet hídu (Alžbětině mostě) v centru Budapešti. Blokovat mosty přes Dunaj patřilo vždy k nejúčinnějším metodám nátlaku, což se ostatně prokázalo i při největší podobné akci z roku 1990, kdy taxikáři na protest

⁸⁸ Srov. Lakner, Zoltán. Hungarian Parties and the European Union. In: Politikatudományi Szemle, 1-2/2004 s.139-158.

⁸⁹ Vyjádření Gábora Szabó v dokumentárním filmu Jobbik nemzedék – v archívu autora.

⁹⁰ Koltay s.222.

⁹¹ www.valasztasok.hu ověřeno k 13.5.2010.

⁹² Koltay s.223 a s. 158.

⁹³ Koltay s.29.

proti zdražení benzínu zablokovali všechny mosty a ve svých požadavcích nakonec uspěli.⁹⁴ Když se volební komise rozhodla v souladu s volebním zákonem spálit dva měsíce po volbách volební lístky, zorganizovala skupina demonstrantů uzavření Alžbětina mostu. Demonstrace proběhla, ale byla poměrně záhy rozpuštěna policií, která použila donucovacích prostředků a předvedla řadu demonstrantů. Studentský spolek Jobbik akci spolupořádal, jeho představitelé věřili, že socialisté zfalšovali výsledky voleb. Fidesz se od podobných akcí samozřejmě distancoval, což vedlo k definitivnímu konci spolupráce mezi Jobbikem a Fideszem. O několik dní později v červenci 2002 založilo 15 členů Jobbiku politické hnutí Jobbik Magyarorszáért Mozgalom (Hnutí za lepší či „pravější“ Maďarsko).⁹⁵ Hnutí se tak oddělilo od univerzitní pudy, otevřelo se zájemcům bez rozdílu věku a definovalo se jako nezávislý politický subjekt. Ve svém ustavujícím prohlášení uvedli, že Fidesz nedostatečně zastupuje národní zájmy a MIÉP se rozpadá a není již schopen zastupovat pravicové hodnoty.⁹⁶

Po volbách rozdělení společnosti neutichlo. Viktor Orbán se pokusil udržet politickou angažovanost obyvatel z předvolební kampaně a vyhlásil záměr podporovat zakládání občanských organizací, takzvaných Občanských kruhů (Polgári körök).⁹⁷ Mělo se jednat o spolky politické i lokální, či čistě neformální skupiny propojené navzájem sítí. Orbán tak chtěl vtáhnout i civilní sféru do politiky. Celkem vzniklo asi 7500 podobných spolků.⁹⁸ Do iniciativy se zapojili i známé osobnosti a Orbán se snažil získat si zástupce z různých pravicově smýšlejících skupin. Za Jobbik byl do jakéhosi vedení těchto kruhů nominován Gábor Vona, který měl k Fideszu z Jobbiku nejbliže. Poté, co se v roce 2003 Jobbik přetransformoval z hnutí na politickou stranu se Vona rozhodl z Občanských kruhů vystoupit a zapojit se do nově vzniklého Jobbiku jako místopředseda.⁹⁹

Od přeměny v hnutí se Jobbik snažil uchytit a zorganizovat základní síť místních (respektive alespoň župních) organizací. Již tehdy začal s objížděním vesnic a organizováním různých menších shromáždění k všemožným výročím a politickým událostem. Opíral se v tuto dobu pouze o členy spolku a jen velmi pomalu přibíral další členy. Tématem, kde se poprvé mohl nějakým způsobem profilovat, byla jednoznačně

⁹⁴ Romsics, Ignác. Magyarország története a XX. században. Budapest: Osiris, 2005 s.581.

⁹⁵ DVD Jobbik nemzedék.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ <http://www.polgari-kor.hu/hirek/hirek.php?mit=bovebben&kat=2&id=51> ověřeno k 1.5.2010.

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Koltay s.223.

kampaň před referendem k EU v dubnu 2003. Jobbik uspořádal několik demonstrací a aktivně vystupoval na straně kampaně za NE. Podle Jobbiku se podmínky vyjednaly špatně, volný trh uškodí kapitálově slabým malým a středním podnikům a zničí zemědělce, kteří dostanou jen 25% dotací, oproti starým členským zemím. Jobbik dále kritizoval fakt, že maďarská vláda vydělila na kampaň k referendu dvě miliardy forintů, ale pouze na podporu vstupu, její odpůrci nic nedostali.¹⁰⁰

V říjnu roku 2003 se Jobbik transformoval z hnutí na politickou stranu. K založení došlo den po maďarském státním svátku – výročí povstání roku 1956, 24. října. Jobbik se k tradici roku 1956 přihlásil, dokonce se na ustavujícím sněmu objevil i Gergely Pongrátz, poslední velitel povstalců od kina Corvin z roku 1956. Sám Pongrátz mluvil o Jobbiku jako o mladých pokračovatelích tradice roku 1956 a předal organizaci původní „děravou“¹⁰¹ vlajku.¹⁰² K Jobbiku se přidali i vyloučení členové MIÉPu, především vlivná postava Zoltána Balczóa. Bratr v Maďarsku velmi známého několikanásobného olympijského vítěze v moderním pětiboji Andráse byl místopředsdou MIÉPu, v době parlamentního zastoupení MIÉPu poslancem, poté členem budapešťského zastupitelstva.¹⁰³ V Jobbiku se stal místopředsdou a stále patří k nejdůležitějším postavám strany. Jeho přestup následně podnítil mnoho bývalých členů MIÉPu k přestupu do Jobbiku.

V zakládacím prohlášení se Jobbik přihlásil ke křesťansko-konzervativním hodnotám, za důvod svého vzniku uvedl zklamání z vývoje po roce 1989, kdy „po čtyřiceti letech zhoubné vlády komunismu přišlo ničení liberalismu, který dále devastuje přirozená lidská společenství, národní identitu, historické církve a rodinu“. Jobbik se vymezil i vůči politické elitě jako takové, která podle něj jen plní požadavky globalizace. Naproti tomu Jobbik si definoval „skutečné“ problémy, které prý žádná vláda neřeší – demografická krize, romská otázka, rozprodej státního majetku a špatný stav životního prostředí.¹⁰⁴

Po zbytek roku 2003 a celý rok 2004 se strana snažila dále rozšiřovat svoji organizační strukturu, proniknout do médií a nějakým způsobem zaujmout. Uspořádala velkou demonstraci proti vstupu do EU, kde se objevili i zástupci populistické polské

¹⁰⁰ http://jobbik.hu/rovatok/regionalis/a_jobbik_magyarorszagert_mozgalom_a_eu-s_csatlakozasrol ověřeno k 1.5.2010.

¹⁰¹ Povstalci roku 1956 vyřezali z maďarské vlajky komunistický znak, proto se symbolem povstání stala vlajka s dírou uprostřed.

¹⁰² DVD Jobbik nemzedék.

¹⁰³ Koltay s.56.

¹⁰⁴ http://jobbik.hu/rovatok/partunkrol/alapito_nyilatkozat ověřeno k 1.5.2010.

strany Sebeobrana.¹⁰⁵ Na advent na sebe Jobbik výrazněji upozornil stavěním křížů. Jobbiku se podařilo na 25 místech v Maďarsku, hlavně na náměstích velkých měst, vztyčit kříže jako symbol křesťanského základu vánočních svátků. Podle svých slov tak chtěli upozornit na fakt, že Vánoce jsou „svátky lásky, soudržnosti a křesťanských hodnot a ne komerční akcí obchodníků“.¹⁰⁶ Kříže vzbudily poměrně výrazné reakce v médiích, zastupitelstva některých měst se velmi ostře postavila proti jejich stavění na náměstích, přímo byly zakázány v Békéscsabě, Kecskemétu, Gyóru. V Orosháze nechala radnice už postavený pětimetrový dřevěný kříž odstranit. Jobbik se proti tomu bránil soudně. Strana už v této době disponovala řadou absolventů práv a u soudu si počínala velmi obratně. Debata o křížích se nakonec stočila přesně na to, o co se evidentně Jobbik snažil. Někteří komentátoři se pustili do kritiky přítomnosti náboženských symbolů na veřejných prostranstvích, což podnítilo reakce křesťansky založených osobností i představitelů církví. Jobbiku se tak podařilo dostat se centra zájmu a oslovit své potenciální voličské skupiny. Dalším pozitivem pro Jobbik byla podpora řady církevních hodnostářů včetně biskupa ze Szegedu. Církev hrály a hrají v politice Jobbiku důležitou roli, svěcení postavených křížů se účastnili kněží všech historických církví (katolická, reformovaná – kalvínská, luteránská i řecko-katolická). Oficiálně se církev jako organizace distancují od jakýchkoliv politických aktivit svých kněží, ale kontaktů jednotlivými kněžími a Jobbikem existuje od této doby řada.

Vedle otázky Evropské unie se dalším zahraničně politickým tématem pro Jobbik stal útok Spojených států na Irák a participace Maďarska v této vojenské operaci. Jobbik uspořádal několik demonstrací proti účasti země v zahraničních misích, především v Iráku a Afghánistánu.¹⁰⁷ Podle představ Jobbiku by se armáda měla spíše koncentrovat na obranu vlastní země, Jobbik rovněž vystoupil proti úplnému zrušení povinné vojenské služby. Média zpočátku věnovala Jobbiku poměrně široký prostor, o samotném založení strany referovaly i mnohé televizní kanály, bez jakýchkoliv negativních konotací. Navíc několik výše zmíněných témat, na kterých se strana mohla profilovat v médiích, pak způsobilo, že Jobbik získal měřitelné preference v průzkumech veřejného mínění, i když zatím na hranici statistické chyby.¹⁰⁸ Eurovoleb

¹⁰⁵ http://jobbik.hu/rovatok/jobbik_aktualis/eu-csatlakozas_ellenes_nagygyules_a_fovarosban ověřeno k 1.5.2010.

¹⁰⁶ http://jobbik.hu/rovatok/rolunk_irtak/adventi_kereszt_a_moricz_zsigmond_korteren ověřeno k 1.5.2010.

¹⁰⁷ http://jobbik.hu/rovatok/jobbik_aktualis/tuntetes_a_magyar_katonak_visszahivasa_erdekeben ověřeno k 1.5.2010.

¹⁰⁸ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemany/a_median_adatai_szerint_merheto_a_jobbik_tamogatottsaga ověřeno k 1.5.2010.

se Jobbik nezúčastnil s poukazem na fakt, že nesouhlasil se vstupem do EU a že referendum o vstupu ani nebylo platné, protože se ho zúčastnilo méně než 50 procent voličů.¹⁰⁹ Na své voliče tehdy apeloval, aby k volbám vůbec nechodili, protože všechny strany stejně prosazují vůli Evropské unie.¹¹⁰ Ve skutečnosti se dá říci, že Jobbik ještě nedisponoval dostatečnou silou, aby mohl sám kandidovat, chyběla mu dostatečná celostátní organizační struktura i finanční zdroje.

Rok před parlamentními volbami byly pozice Jobbiku nadále slabé, i proto došlo v říjnu 2005 k vytvoření předvolební koalice se stranu MIÉP, nazvanou Harmadik út – Třetí cesta, jako vymezení se vůči systému dvou stran (Fidesz a MSZP). Podle politologa Tőkécziho se István Csurka, poté co vyloučil ze své strany celou střední generaci funkcionářů, v nouzi rozhodl, že dá prostor mladší generaci, i když vzájemné vztahy s Jobbikem nebyly vždy ideální. „Větší krok učinil Csurka, protože jeho strana představuje zavedenou značku, větší cenu ale zaplatí Jobbik, protože na sebe vzal všechny domnělé i skutečné politicko-ideologické problémy, kterými je MIÉP zatížen,“ mínil v té době Tőkéczi.¹¹¹ Koalice těchto dvou stran se v kampani zaměřila na sdělení tří základních věcí svým voličům. Zaprvé, že představují alternativu Fideszu, jako více zásadová strana, což se objevilo ve volebním heslu MIÉPu – „ani levicová, ani pravicová – křesťanská a maďarská“ (strana). Zadruhé, že hlas jejich voličů nebude ztracen a oni se skutečně do parlamentu dostanou. A zatřetí heslem „bez nás to nepůjde“, kde v předvolebním spotu ukazovali, že i když vyhraje Fidesz, socialisté se spojí se svobodnými demokraty a budou mít v parlamentu většinu, proto měl volič volit koalici MIÉP – Jobbik, která zajistí Fideszu koaliční většinovou vládu.¹¹²

Rok 2006 se zdá být pro další osud Jobbiku klíčový. Sice se nedostal do parlamentu, ale ukázal se jako akceschopnější i více ke kompromisu ochotnější stranou než jeho partner a konkurent MIÉP. I mimo parlament si Jobbik dokázal udržet svá témata a během demonstrací na podzim 2006 byl schopen jednak aktivizovat svou členskou základnu a hlavně navázat jistý kontakt i s radikálnějšími skupinami než je on sám. To vše zásadním způsobem ovlivnilo další podobu strany.

¹⁰⁹ Speciálně pro referendum o EU se měnil zákon, jinak aby referendum bylo platné, je potřebná nadpoloviční účast voličů.

¹¹⁰ Volební spot Jobbiku <http://www.youtube.com/watch?v=K3OrTUKJ26o> ověřeno k 1.5.2010.

¹¹¹ Tőkéczi, László. A Harmadik Út – a MIÉP és a Jobbik szövetsége, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2005-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány Magyarország politikai évkönyve, 2006 s.233.

¹¹² <http://www.youtube.com/watch?v=OueAYLsBcJl> ověřeno k 13.5.2010.

Samotné volby v roce 2006 skončily pro členy Jobbiku dalším zklamáním. Vláda socialistického premiéra Ference Gyurcsánye se udržela u moci, opět v koalici socialistů a svobodných demokratů. Koalice MIÉP – Jobbik sice získala nejvíce hlasů z mimoparlamentních stran, ale s 2,2 procenty hlasů dalece zaostala za pětiprocentní hranicí nutnou pro vstup do parlamentu. O hlasování obecně se dá říci, že vzrostla volební účast, což většinou škodí malým stranám s rozhodnutými voliči. Oproti volbám v roce 2002, kdy mimoparlamentní strany získaly 11 procent hlasů, se voliči ještě více přiklonili k hlasování pro jednu ze dvou velký stran, mimoparlamentní strany získaly dohromady pouze tři procenta hlasů.¹¹³

Již před samotnými volbami se v koalici MIÉP – Jobbik objevily první trhliny. V mnohém se tak naplno ukázaly důvody, které vedly mladé členy hnutí MIÉP, aby se přidali k Jobbiku. Před volbami se mělo nedaleko od budovy parlamentu konat protestní shromáždění za odstranění rudé hvězdy z památníku sovětské armádě. Akci organizoval Jobbik, ale MIÉP svoji účast na poslední chvíli odmítnul a na náměstí Svobody (Szabadság tér) se jeho představitelé a příznivci neobjevili. Rozpory se objevily i ve zvolené taktice. Po prvním kole voleb se koalice měla rozhodnout, jaký postup zvolí pro kolo druhé, které probíhá v těch jednomandátových volebních obvodech, kde žádný kandidát nezískal nadpoloviční většinu hlasů.¹¹⁴ Csurka osobně vyzval své voliče, aby nešli volit vůbec, údajně počítal se spojením Fideszu se svobodnými demokraty. Podle něj se měla opakovat situace, kdy se v parlamentu v roce 2005 podařilo Fideszu a SZDSZ prosadit svého kandidáta na prezidenta republiky. Podle Csurky Fidesz jen škodí národnímu radikalismu.¹¹⁵ Jobbik a někteří členové MIÉPu se naproti tomu vyslovili pro výměnu vlády a podpořili kandidáty pravice.

Vzájemné odcizování pokračovalo v podzimních volbách do samospráv. MIÉP se snažil stavět vlastní kandidáty a to včetně kandidáta na primátora Budapešti, protože v hlavním městě byla podpora MIÉPu tradičně nejvyšší. Jobbik však raději podpořil společného kandidáta pravice Istvána Tarlóse, kterého navrhl Fidesz. Jobbik navíc podepsal několik dohod o společných kandidátkách s Fideszem i v dalších městech. V propukajícím sporu hrála velkou úlohu vnitřní krize v MIÉPu i fakt, že strany

¹¹³ Kisgyóri R., Kis pártok a hatalom vonzásában, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2006-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2007 s.1110.

¹¹⁴ Maďarsko používá supersmíšený volební systém – z 386 poslanců je 176 voleno v jednomandátových volebních obvodech, další část na župních kandidátkách a vše ještě vyvažuje kompenzační celostátní listina.

¹¹⁵ Juhasz A., Somogyi Z. s.1326.

oslovovaly stejnou skupinu voličů, i když rozdílnou rétorikou. MIÉP se tradičně opíral o antisemitskou rétoriku, zatímco Jobbik hledal inspiraci u svých západních vzorů a artikuloval spíše hrozbu, kterou údajně představují přistěhovalci.¹¹⁶ Bezprostřední příčinou rozchodu se stal spor o rozdělení peněz. Společná koalice MIÉP- Jobbik získala svým volebním výsledkem nárok na státní příspěvek. O jeho rozdělení se strany domluvily již před volbami v poměru 50:50. Csurka se ale snažil rozdělení dodatečně změnit a poukazoval na větší zastoupení své strany na předních místech kandidátek. Navrhovaný poměr stranou MIÉP tak měl činit tři čtvrtiny ku čtvrtině, později dvě třetiny ku třetině. Pro Jobbik to ale měl být první státní příjem a nakonec se straně podařilo udržet původní rovnocenný poměr, ovšem za cenu definitivního rozchodu obou stran.¹¹⁷

Rok 2006 přinesl kromě voleb ještě jednu naprosto klíčovou politickou událost. Dne 17. září odvysílalo státní rádio nahrávku, v které se premiér Gyurcsány přiznal k lhaní o skutečném hospodářském stavu země před parlamentními volbami. Projev, učiněný na uzavřeném stranickém jednání v Balatonöszödu, vstoupil i v českých médiích do povědomí citáty typu: „lhali jsme ráno, lhali jsme večer...celé poslední dva roky jsme nedělali nic jiného, než že se prolhali k dalším volbám“.¹¹⁸ Již několik hodin po zveřejnění projevu se před budovou parlamentu shromáždily davy, jež se následně přesouvaly i na budínský hrad před prezidentský palác a před vilu premiéra. Demonstranti provolávali protivládní hesla a požadovali okamžitý odchod premiéra, policie ale neměla možnost zásahu, protože v době před volbami nemá policie podle maďarských zákonů právo rozpustit ani neohlášenou demonstraci.¹¹⁹ A do regionálních voleb tehdy zbývaly dva týdny. Hlavním místem demonstrací se stalo Kossuthovo náměstí před parlamentem, kde vyrostlo i podium pro řečníky. Když se tam ale objevil předseda MIÉPu István Csurka, vítalo ho náměstí pokřikem „nechceme Csurku“.¹²⁰ Události se v následujících dnech vymkly kontrole, došlo k vypálení budovy státní televize, když redaktoři odmítli přečíst požadavky demonstrantů. V této době se média ve zvýšené míře věnovala radikálním a extremistickým skupinám, které se účastnily protestů. Během trvání nepokojů vznikaly různé nové skupiny a docházelo k navazování

¹¹⁶ Tamtéž, jako názorná ukázka – články ve stranickém časopise Barikád 5/2009.

¹¹⁷ Kisgyóri R., Akik nem adták fel – kis pártok küzdölme a túlélésért, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2007-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2008 s.137.

¹¹⁸ http://zpravy.idnes.cz/lhali-jsme-a-nic-nedelali-pobouril-madary-premier-fbc-/zahranicni.asp?c=A060918_112144_zahranicni_miz ověřeno k 1.5.2010.

¹¹⁹ Juhasz A., Somogyi Z. s.1327.

¹²⁰ Tamtéž s.1328.

kontaktů mezi nimi navzájem. Kromě skupinek různých fotbalových výtržníků, kteří se starali o násilné akce proti policii, se shromáždění a pochodů zúčastnili i pokojní demonstranti. Sám Viktor Orbán svolával demonstrace za odvolání vlády, ke kterým se i Jobbik oficiálně přidával.¹²¹ Po vypuknutí násilností ale Fidesz svá shromáždění odvolal. Vedle vypálení televize se druhý velký exces udál na státní svátek, k padesátému výročí povstání 1956, 23. října. Demonstrantům se podařilo dokonce zprovoznit sovětský tank, jenž sloužil jako muzejní exponát. Následující noci se Budapešť proměnila v bojovou zónu a vše skončilo, i podle mínění veřejnosti, až nepřiměřeně tvrdým zásahem policie.

Jobbik se po parlamentních volbách snažil o navázání spolupráce s Fideszem a hlavně s Křesťansko-demokratickou lidovou stranou (KDNP).¹²² Tato strana působí jako tradiční koaliční partner Fideszu a například v parlamentu po volbách 2010 má vlastní frakci. Jobbik začal v této době vydávat i vlastní časopis Magyar MÉRCE.¹²³ Demonstrace zastihly Jobbik v čase předvolebních příprav, strana v této době uzavřela tolik dohod s Fideszem a ostatními stranami před regionálními volbami. Za společný cíl všech subjektů, svržení Gyurcsányiho vlády a vypsání nových parlamentních voleb, vyrazili příznivci i členové strany demonstrovat. Zde se dá jen těžko určit, jak velká část z nich se účastnila pokojných demonstrací a kdo všechno se případně přidal na stranu agresivní části davu. Jobbik sám obviňoval z výtržností anarchisty a jiné nekalé živly a od násilí se distancoval,¹²⁴ na druhou stranu silně kritizoval zásah policie a požadoval všeobecnou amnestii pro demonstranty.¹²⁵ Jednou z hlavních osobností demonstrací na náměstí před parlamentem se, vedle téměř symbolů krajní pravice Lászlóa Toroczkaiho a Györgye Budaházyho, stal místopředseda Jobbiku Tamás Molnár.¹²⁶

Jobbiku přinesly podzimní události několik zásadních změn. „Krajní pravice se stala na podzim 2006 viditelným faktorem, protože každý politický subjekt i všichni komentátoři museli vymezit svůj vztah vůči krajní pravici. Tím získala krajní pravice možnost, aby vystoupila na veřejnost a představila vlastní politické názory.“¹²⁷ To se ovšem týkalo nejen Jobbiku, ale i dalších subjektů. Vzhledem k tomu, že se

¹²¹ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemany/a_jobbik_csatlakozik_a_penteki_kossuth_teri_tunteteshez ověřeno k 1.5.2010.

¹²² http://jobbik.hu/rovatok/kozlemany/a_kdnp_es_a_jobbik_debreceni_osszefogasarol ověřeno k 1.5.2010.

¹²³ http://jobbik.hu/rovatok/ajanlo/megjelent_a_magyar_merce_masodik_szama ověřeno k 1.5.2010.

¹²⁴ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemany/anarchistak_egy_jobbikos_autojat_is_szetvertek ověřeno k 1.5.2010.

¹²⁵ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemany/kozkegyelmet_a_politikai_foglyoknak ověřeno k 1.5.2010.

¹²⁶ Juhasz A., Somogyi Z., s.1324.

¹²⁷ Juhasz A., Somogyi Z., s.1328.

z parlamentních stran od demonstrací kvůli jejich násilnému vyvrcholení všichni distancovali, Jobbik mohl zaujmout výhodnou roli zastávce „spravedlivé věci“. Jak ukázaly následné regionální volby, voliči se ani ne půl roku od parlamentních voleb přiklonili na stranu pravice a socialisté prohráli ve všech župách kromě těsného vítězství v Budapešti.¹²⁸ S požadavkem na odstoupení premiéra měli demonstranti jednoznačnou podporu obyvatelstva. Jobbik tak oslovil velkou skupinu budoucích voličů, nespokojených s vládou, navíc pro celou radikální i extrémní pravici začal platit jako jediná potenciálně parlamentní strana v rámci ústavně-konformního spektra, která mohla zastupovat jejich zájmy. Toto byl moment, který podle názoru autora zásadním způsobem proměnil charakter strany Jobbik jako takové.

Koalice MIÉP – Jobbik se rozpadla, kromě již zmíněných sporů, i proto, že se jednalo o typický případ koalice dvou stran, které oslovovaly stejný elektorát. Od spolupráce z voleb se tak strany postupně vrátily k předchozí rivalitě.¹²⁹ Z hlediska dalšího vývoje Jobbiku sehrál důležitou roli i spor uvnitř MIÉPu po volbách, který vedl k další marginalizaci MIÉPu a přechodu části členstva do Jobbiku. Po neúspěšných volbách vyvstaly v MIÉPu otázky jak dále pokračovat a hlavně s kým. Předseda budapešťské organizace MIÉPu István Pál Szabó položil stranickému vedení několik otázek. Zajímala ho klesající členská základna a její stárnutí, vztah k ostatním stranám pravicového spektra a další možná spolupráce v rámci koalice MIÉP – Jobbik. Vzhledem k tomu, že na svoji iniciativu nedostal žádnou odpověď, rozeslal členské základně svojí kritiku.¹³⁰

Podle Szabóa nenabízí strana pro mladší členy žádnou perspektivu, ti raději vstupují do Fideszu nebo Jobbiku, kde najdou víc příležitostí. Strana podle něj selhala v koordinaci kampaně v jednotlivých regionech, protože se „nedá celá strana řídit osobním vedením shora“. K této kritice se přidali další vlivní politici MIÉPu. Na kongresu strany ale István Csurka udržel své silné postavení a všechny kritiky nechal ze strany vyloučit.¹³¹ Jak se vyjádřili již zakládající členové Jobbiku v roce 2003, autoritativní osobnost Istvána Csurky blokovala další rozvoj strany, ale jeho odstavení by pravděpodobně přineslo ztrátu i zbývajících voličů.¹³² Tuto část vývoje strany MIÉP zde zmiňujeme proto, že poté již MIÉP v podstatě přestává být relevantní politickou

¹²⁸ Kőrösényi, 2007 s.57.

¹²⁹ Kisgyőri, 2008 s.137.

¹³⁰ Tamtéž s.138.

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Koltay s.230.

stranou. Po tomto štěpení MIÉPu Jobbik svého konkurenta definitivně přerost a začal se zaměřovat i na získání jiného elektorátu.

Jobbik prošel na konci roku 2006 také změnou, na kongresu strany v koncem listopadu se volil nový předseda. Dosavadní předseda Dávid Kovács se již o post neucházel¹³³ a tak došlo na souboj mezi Gáborem Vonou a Tamásem Molnárem. Molnár patřil ke starší generaci (ročník 1955) zakladatelů strany, známým se stal jako umělec a politický aktivista proti komunismu v osmdesátých letech.¹³⁴ Ve volbě však jednoznačně poměrem 79:21 zvítězil Gábor Vona. Vona předestřel tři hlavní pilíře svého programu nazvaného Nový radikalismus.¹³⁵ Za prvořadou definoval ochranu národních hodnot, odbornou připravenost a srozumitelnost spojenou s kultivovaným projevem. Nový radikalismus mohl podle Vony uspět jen, když „bude mít dostatečné odborné zázemí v programu a bude prezentován dynamičtěji a srozumitelněji“.¹³⁶ Gábor Vona rovněž zdůraznil, že strana se musí stát více „szallónképes“ – společensky přijatelnou, aby na ni nebylo pohlíženo jako na extremistickou, jako se to dělo v případě MIÉPu.¹³⁷

V povolebním čase strana nesměla polevit a snažila se zůstat v povědomí voličů. V dubnu 2007 strana zveřejnila program Gábora Bethlena, ve kterém se snažila ve 12 bodech obsáhnout hlavní problémy země a nabídnout na ně své řešení.¹³⁸ Strana se snažila vyjadřovat se ke všem politickým otázkám, zveřejňovat na svých stránkách stanovisko strany a hlavně nabízet vlastní alternativy, v duchu odborného přístupu vyhlášeného Gáborem Vonou. Strana Jobbik se ale nebála podpořit i požadavky jiných politických stran, pokud byly v souladu s hodnotami Jobbiku, podpořila například návrh KDNP na volné neděle (zavírací den pro obchody).¹³⁹ V roce 2007 se strana zaměřila na dvě hlavní témata, zřízení Maďarské gardy a obhájení pojmu „cikánská zločinnost“.¹⁴⁰

Předseda strany Gábor Vona připravoval založení Maďarské gardy již od konce roku 2006. Podnětem k založení podobné organizace, kromě zviditelnění strany, se stala událost v obci Olaszliska. V říjnu 2006 projížděl jistý muž téměř krokem na svém autě

¹³³ Stal se řadovým místopředsedou.

¹³⁴ http://jobbik.hu/rovatok/bemutakozas/molnar_tamas_a_jobbik_alelnokenek_oneletrajza ověřeno k 13.5.2010.

¹³⁵ Kisgyőri, 2008 s.141.

¹³⁶ http://jobbik.hu/rovatok/rolunk_irtak/interju_vona_gaborral_a_jobbik_uj_elnokevel ověřeno k 1.5.2010.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Program Gábora Bethlena.

¹³⁹ Kisgyőri, 2008 s.142.

¹⁴⁰ Tento pojem se standartně objevoval v kriminologii až do poloviny 90. let, kdy z důvodu politické korektnosti zmizel.

romskou vesničkou, kde mu pod auto vběhlo malé dítě. Ač se dítěti téměř nic nestalo, romský dav se na muže vrhnul a před zraky jeho vlastních dětí ho ubil k smrti.¹⁴¹ Případ šokoval maďarskou veřejnost a částečně i vedl k inspiraci pro založení Maďarské gardy. Strana deklarovala cíl založit „nové vlastenecké hnutí, na dobrovolnosti postavenou a na územním principu fungující národní gardu“.¹⁴² V srpnu 2007 tak došlo k založení Maďarské gardy. Původně v civilním duchu začínající organizace se zviditelnila slavností na Budínském hradě, kde složilo slib prvních 56 gardistů.¹⁴³ Gábor Vona pro myšlenku získal i nestraničné osobnosti, zakládacího ceremoniálu se zúčastnili Mária Wittner – poslankyně za Fidesz a účastnice povstání 1956, bývalý ministr obrany ve vládě Józsefa Antalla Lajos Für, či předseda Světové organizace Maďarů Miklós Patrúbány.¹⁴⁴ Garda ve svém zakládajícím prohlášení zdůraznila, že chce „podporovat fyzický i duchovní rozvoj svých členů, aby mohli cíle vykonávat s příkladnou efektivitou, silou, pokorou a cílevědomostí. Pečovat o maďarské kulturní a historické tradice, které si klade za cíl předávat další generaci. Aktivně se účastnit odstraňování následků katastrof, zajišťování pořádku a ochrany obyvatel. Podporovat a organizovat charitativní a sociální mise. Při výjimečném stavu posílit obranyschopnost státu. Rovněž si přeje být částí nebo páteří možné budoucí Národní gardy.“¹⁴⁵ Jako uniformy si zvolili „černé boty, černé kalhoty, bílá košile, černá vesta s árpádovským znakem vpředu a lvem na zádech a čepici typu Bocskai“.¹⁴⁶ Oblečení má tedy připomínat tradiční vesnický oděv (kromě bakančat a čepice), jaké se nosí v některých etnografických oblastech Maďarska.¹⁴⁷ Již další měsíce potvrdili, že Garda nebyla schopná naplnit svou představu, že bude stát „nad politickými stranami i nad hranicemi“, protože Gábor Vona zůstal předsedou Jobbiku i Gardy zároveň.¹⁴⁸ Strana i Garda pak společně začaly „upozorňovat na fenomén cikánské zločinnosti“ a údajného protimaďarského rasismu a dostali se postupně do sporu s Celostátní romskou samosprávou (Országos Cigány Önkormányzat – OCÖ).

Strana se, i vzhledem k průměrnému věku svých členů, zaměřila na oslovení mladé generace. Gábor Vona prohlásil, že „dnes již není rebelství, když je někdo

¹⁴¹ <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/170042-za-lyncovani-ucitele-dostal-madarsky-rom-do-zivotni-trest.html> ověřeno k 13.5.2010.

¹⁴² http://jobbik.hu/rovatok/szakmai_hatteranyagok/nemzetvedelmi_strategia ověřeno k 13.5.2010.

¹⁴³ http://jobbik.hu/rovatok/ajanlo/teged_is_var_a_magyar_garda ověřeno k 13.5.2010.

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Zakladací deklarace Maďarské gardy http://magyargarda.hu/alapito_nyilatkozat ověřeno k 13.5.2010.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ Podobný oděv se používá například v etnografické oblasti Kalocsa.

¹⁴⁸ Kisgyőri, 2008 s.143.

liberální, ale naopak když je konzervativní. Hodnotná část dnes dorůstající generace vidí vzpouru v odpovědnosti, pořádku a vědomí silné identity. Jobbik je stranou této revoltující maďarské mládeže.¹⁴⁹ Snahou o získání mládeže se ale dostala do konfrontace s Fideszem, který tradičně boduje mezi mladšími voliči.¹⁵⁰ Strana tak postupně dospěla od spolupráce k vymezení se vůči Fideszu, například i prohlášením, že je třeba revidovat věci, které se udály po roce 1989,¹⁵¹ protože ne vše bylo učiněno správně, za což nese nemalou vinu i Fidesz.¹⁵²

V roce 2008 se Jobbik objevoval v médiích v souvislosti se dvěma tématy – romskou otázkou a Maďarskou gardou. V místech, kde došlo k útoků nebo krádežím, z kterých místní podezřivali Romy, pořádala Maďarská garda své demonstrace. Dostávala se při nich ale do konfliktu s místní romskou menšinou, i když se jednalo o verbální výměny názorů. Pro Jobbik se Garda začala stávat svým radikálním vystupováním určitým způsobem přítěží, navíc stále zůstával nejasný konkrétní vztah těchto dvou subjektů navzájem.¹⁵³ Proto podepsaly v listopadu 2008 obě strany dohodu. V té si potvrdily vzájemnou nezávislost a partnerství, Jobbik se tak snažil se aspoň symbolicky se oddělit do Gardy. Kvůli Gardě došlo i k menší roztržce v Jobbiku, kdy v březnu 2008 stranu opustili tři členové vedení strany, včetně bývalé předsedy strany Dávida Kovácse. Své vystoupení zdůvodnili právě tím, že Jobbik vytvořil organizaci, kterou není schopen do budoucna ovládat. Jobbik tak podle nich nebude moci účinně filtrovat, kdo se do Gardy hlásí, protože je to právně zcela nezávislá organizace.¹⁵⁴ Tři členy Jobbiku ale nikdo další nenásledoval. Roztržka se objevila i v řadách Gardy, kdy velitel Gardy István Dósa přišel v listopadu s návrhem na větší odtržení Gardy od Jobbiku.¹⁵⁵ V organizaci byl ale přehlasován a tak se z Maďarské gardy vydělil a založil s malou skupinou lidí vlastní organizaci. I ta ale byla pozdějším rozhodnutím soudu zrušena. Novým velitelem Gardy se stal Róbert Kiss, který vedl organizaci i v době napsání této práce.

Od března 2008 probíhalo soudní řízení o zakázání Maďarské gardy. V řízení se osobně angažoval ministr spravedlnosti Tibor Draskovics, jako další účastníci vystoupila i Celostátní romská samospráva a Židovská obec. Soud v první instanci

¹⁴⁹ http://jobbik.hu/rovatok/rolunk_irtak/tisztak_nemzedeke ověřeno k 13.5.2010.

¹⁵⁰ Kisgyőri, 2008 s.144.

¹⁵¹ Rendszerváltozás – označení pro změnu režimu po roce 1989.

¹⁵² Kisgyőri, 2008 s.144.

¹⁵³ Kisgyőri, 2009 s.154.

¹⁵⁴ <http://index.hu/belfold/hirek/345594> ověřeno k 13.5.2010.

¹⁵⁵ http://jobbik.hu/rovatok/rolunk_irtak/nem_fogom_tetlenul_nezni_hogy_lezulesztik_a_gardat_-_interju_vona_gaborral ověřeno k 13.5.2010.

rozhodl v prosinci 2008 Gardu rozpustit, ale právní zástupce Gardy Tamás Gaudi-Nagy podal odvolání.¹⁵⁶ O definitivním zákazu tak rozhodl až odvolací soud po eurovolbách, začátkem července 2009, což následně ještě musel potvrdit ústavní soud v prosinci roku 2009.¹⁵⁷ Garda ale reálně nezanikla, již koncem března 2010 vzniklo sdružení s názvem Nová maďarská Garda, její vedení, složení i uniforma jsou v podstatě identické jako u zakázané Maďarské gardy.¹⁵⁸

Kromě Gardy žila strana Jobbik i jinými událostmi, organizovala různé akce a průvody k historickým výročím, k výročí úmrtí Horthyho, jeho příjezdu do Budapešti v roce 1919 a také oslavila 150 let od narození biskupa ze Székesfehérváru Ottokára Prohászky.¹⁵⁹ Jobbik se společně s Gardou podílel na protestech proti zásahu slovenské policie proti fotbalovým fanouškům v Dunajské Středě v listopadu 2008, kdy se dokonce strana pokoušela blokovat vždy jeden pruh hraničních přechodů a pořádat před slovenským velvyslanectvím demonstrace.¹⁶⁰ V závěru roku se straně podařilo získat cenou osobnost, pozici lídra kandidátky do Evropského parlamentu přijala Krisztina Morvaiová, právnička a známá osobnost.

V kampani k eurovolbám 2009 strana Jobbik vsadila na taktiku prezentovat sebe samu jako jedinou euroskeptickou stranu. Jobbiku jako malá neparlamentní strana si nemohl dovolit nákladnou kampaň. Místo toho těžil z výhody internetu. Strana má dlouhodobě jednu z nejlepších prezentací na internetu, což je samozřejmě dáno věkovým složením členů Jobbiku. Kromě přehledných stránek a propagace na spřízněných portálech jako kuruc.info rozjel Jobbik vlastní zpravodajství prostřednictvím krátkých přibližně desetiminutových zpráv umístěných na serveru youtube. Kromě toho uveřejňuje všechna vystoupení stranických představitelů v médiích rovněž na svých stránkách. Dalším prostředkem, jak informovat příznivce, se stal stranický časopis Barikád a jeho internetové stránky. Těmito prostředky mohla strana oslovovat jen mladé a nebo již rozhodnuté voliče. Do médií dostávali její představitelé pozvání jen minimálně, proto se strana vždy snažila zviditelňovat se různými akcemi, byť často v negativním světle. Strana již v těchto volbách vsadila na objíždění venkova a pořádání malých stranických mítinků a setkání s voliči i v té

¹⁵⁶ <http://index.hu/belfold/magyargard70/> ověřeno k 13.5.2010.

¹⁵⁷ <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/187014-nejvyssi-soud-v-madarsku-potvrdil-rozpusteni-madarske-gardy.html> ověřeno k 13.5.2010.

¹⁵⁸ http://magyargarda.hu/alapito_nyilatkozat ověřeno k 13.5.2010.

¹⁵⁹ Kisgyőri, 2009 s.152.

¹⁶⁰ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemleny/a_felvideki_megyehatarokon_sorakozik_fel_a_magyar_garda_es_jobbik ověřeno k 13.5.2010.

nejmenší obci. V předvolební kampani se objevily i negativní plakáty proti straně, v Budapešti si někdo objednal billboardy s nápisem Nyilas Barbie (Barbína šípových křížů) s fotografií Krisztiny Morvaiové.¹⁶¹

Volby do Evropského parlamentu proběhly v červnu 2009 a skončily vítězstvím strany Fidesz a drtivou porážkou vládních stran.¹⁶² Fidesz získal 56% hlasů a 14 křesel, vládnoucí socialisté jen 17,37% a 4 křesla. Obrovským překvapením se stal úspěch strany Jobbik, která získala 14,77%, Krisztina Morvaiová, Zoltán Balczó a Csanád Szegedi byli zvoleni europoslanci.¹⁶³ Politolog Körösényi vidí příčiny úspěchu Jobbiku v několika faktorech. Zaprvé strana využila obecné znechucení z politiky a útočila nejen na vládu, ale na celou politickou elitu, což ukázala svým prezentováním se jako Nová síla.¹⁶⁴ Jobbik se tak vymezil i vůči straně Fidesz a získával hlasy jak na úkor socialistů, tak i na úkor Fideszu.¹⁶⁵ A vedle toho jmenuje Körösényi i jako důvody úspěchu i Maďarskou gardu a romskou otázku.¹⁶⁶

Úspěch přinesl Jobbiku více prostoru v médiích i příliv nových členů, strana mezi eurovolbami z června 2009 a parlamentními volbami v dubnu 2010 zdvojnásobila počet členů z pěti tisíc na více než deset tisíc.¹⁶⁷ Pro parlamentní volby strana vypracovala nový program, který pod názvem „Radikální změnu“ představila v lednu 2010.¹⁶⁸ Předvolební kampaň Jobbiku stála na osvědčených tématech (viz další kapitola) a Jobbik uspořádal několik tisíc předvolebních setkání s voliči.¹⁶⁹ Volební kampaň provázelo odhalování korupčních afér vládních stran, boj Fideszu o získání ústavní většiny a socialistů a Jobbiku o druhé místo. Každá ze tří stran se snažila diskreditovat dvě ostatní. Fidesz představoval své rivaly jako dvě krajní strany. Socialisté se snažili strašit spojením Fideszu a Jobbiku po volbách a prezentovali se jako jediná demokratická alternativa. Jobbik zase vystupoval s heslem „20 let za 20 let“ snažil se ukazovat oba své protivníky jako jedno „zlo“.¹⁷⁰

¹⁶¹ http://jobbik.hu/rovatok/valasztasi_hirek/letoltheto_a_jobbik_valasztasi_programja ověřeno k 13.5.2010.

¹⁶² Körösényi, András. The Hungarian political system. Budapest : Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, 2009 s.284.

¹⁶³ http://jobbik.hu/rovatok/rolunk/irtak/vona_a_jobbik_nem_ul_magyarellenes_partokkal_kozos_frakcio ba ověřeno k 13.5.2010.

¹⁶⁴ Körösényi, 2009 s.285.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Podle rozhovoru s Gáborem Szabóem.

¹⁶⁸ http://jobbik.hu/rovatok/valasztasi_hirek/letoltheto_a_jobbik_valasztasi_programja ověřeno k 13.5.2010.

¹⁶⁹ Podle informací Gábora Szabóa přes čtyři tisíce.

¹⁷⁰ HVG, 11. číslo, 20.března 2010, s.8.

V dubnových volbách 2010 vyhrála strana Fidesz se ziskem 52% v poměrné části voleb a ziskem 174 ze 176 jednomandátových volebních obvodů, což straně zabezpečilo pohodlnou ústavní většinu. Druzí se umístili socialisté se ziskem 19,3% a třetí Jobbik s 16,7% hlasů. Jobbik v prvním kole volilo přibližně 850 tisíc voličů a strana celkově získala 47 poslaneckých mandátů z 386. Dobře si vedl především na východě země, v obvodech Ózd nebo Tiszavasvári získal i přes 30%. V župách na východě země porazil i socialisty a překvapil i ziskem druhého místa v župě Zala u slovinských a rakouských hranic. Naopak nízký výsledek zaznamenal Jobbik v Budapešti, kde s 10% skončil až čtvrtý za liberálně zelenou stranou Politika může být jiná (LMP).¹⁷¹

¹⁷¹ http://www.nol.hu/belfold/a_magyar_partok_lazgorbeje ověřeno k 13.5.2010.

4. Charakteristika strany Jobbik

4.1 Program

V této kapitole jsou předmětem zkoumání jednotlivé programové dokumenty strany. Kapitola má za cíl ukázat, jak se Jobbik prezentuje navenek a co prosazuje, kritická analýza hlavních programových bodů bude předmětem následující kapitoly, kde program Jobbiku zhodnotíme po stránce „opravdovosti“, tj. zda jde o skutečný charakter strany a ne jen o obraz, jak chce Jobbik z taktických důvodů vypadat.

Prvním a základním dokumentem strany je zakládací prohlášení, vzniklé v roce 2003. Strana v dokumentu obhájí důvody svého vzniku, nastiňuje své základní priority a také se vymezuje ideologicky. Jobbik se v prohlášení definuje jako „tradicionalistická, konzervativní, v metodách radikální, národně-křesťanská strana“. Pod pojmem konzervativní chápe ochranu tradičních hodnot vycházejících z Kristova učení, a hlavní roli ve společnosti mají podle Jobbiku hrát tradiční společenství a historické církve. Národní cítění a křesťanství jsou podle Jobbiku nerozdělitelné. Národ má pro Jobbik velkou důležitost, neboť podle něj jen národní společenství (uvnitř stávajících státních hranic i za nimi) může společně úspěšně čelit škodlivým vlivům globalizace. Jobbik se definuje v prohlášení jako strana i jako společenské hnutí, protože chce hrát roli nejen v politice, ale i v kulturní, sociální a charitativní oblasti.¹⁷²

Pro zkoumání Jobbiku klíčový pojem radikální definuje Jobbik jako pozitivní označení pro stranu zabývající se „opravdovými“ otázkami a nabízející „opravdové“ odpovědi. Protože podle mínění Jobbiku mezi slovy a činy dosavadní politické reprezentace je obrovský rozdíl. Jobbik rozumí pojmem radikální, že to co říká, dokládá činy.¹⁷³ Ve stručném shrnutí svých programových bodů na internetových stránkách v bodě 6 vysvětluje národní radikalismus tím, že vychází z národních pozic. Radikalismus považuje nikoliv za myšlenkový směr, ale za přístup. Problémy chce řešit od základů (radix – kořen) a ne jen řešit příznaky problému. Situace (v zemi) je podle Jobbiku radikálně špatná, proto mohou pomoci jen rozhodné a tvrdé kroky.

¹⁷² Dokument Alapító nyilatkozat, 2003.

¹⁷³ http://jobbik.hu/rovatok/partunkrol/alapito_nyilatkozat ověřeno k 13.5.2010.

Nepřítomnost národního radikalismu v posledních 20 letech způsobila podle Jobbiku, že se země dostala do krize, kde se nyní nachází.¹⁷⁴

Klíčových programových dokumentů vzniklo za období fungování Jobbiku pět. Vedle již zmíněného zakládacího prohlášení vypracovala strana program k parlamentním volbám 2006, poté v dubnu roku 2007 program Gábora Bethlena, další program k eurovolbám v roce 2009 a konečně k parlamentním volbám v roce 2010. Hlavní ideové body se od roku 2003 příliš neproměňovaly, došlo spíše k většímu zdůrazňování určitých bodů, na kterých se strana mohla profilovat. Zakládací prohlášení pouze uvozuje základní důvody vzniku strany a hlavní myšlenky, jež hodlá prosazovat. Krátký program z roku 2006 na necelých 10 stranách textu pokrývá hlavní oblasti od zahraniční politiky přes hospodářství, zemědělství, kulturu a školství až po demografickou krizi a důležitosti maďarských menšin v Karpatské kotlině.¹⁷⁵ K tomu strana pro 8 konkrétních oblastí vypracovala podrobnější materiály.¹⁷⁶ Program z roku 2007 reflektuje nástup Gábora Vona jako nového předsedy strany a shrnuje programové body do 12 kategorií. Nazývá se program Gábora Bethlena podle sedmihradského knížete, za kterého zaznamenalo Sedmihradsko kulturní rozkvět.¹⁷⁷ Program k eurovolbám s názvem Maďarsko Maďarům má sice 56 stran, velká část se ale věnuje především vysvětlení negativního postoje Jobbiku k Evropské unii a globalizaci, vysvětlení proč je Evropská unie podle mínění Jobbiku špatná a jak by se dala změnit (místo centralizované instituce spolupráce národních států). Nicméně již to není odmítání Unie jako takové, jen její podoby a snaží se voliče přesvědčit k účasti v eurovolbách.¹⁷⁸ Zatím poslední program vznikl k parlamentním volbám 2010. Strana jej představila v lednu 2010 jako první ze stran majících šanci na vstup do parlamentu. Dokument s názvem Radikální řešení má 88 stran malým písmem, strukturován je tak, že se nejprve popíše aktuální stav a poté navrhované řešení.¹⁷⁹ Program má ze všech dokumentů nejkonkrétnější podobu, včetně konkrétních čísel a kroků, které by Jobbik v dané problematice prováděl. Následující analýza programu vychází ze všech zveřejněných programů, na většinu otázek se postoj strany neměnil (až na vztah k Evropské unii), poslední program navíc reflektuje hospodářskou krizi a hlouběji nová

¹⁷⁴ <http://jobbik.hu/rovatok/egyeb/kiskate> ověřeno k 13.5.2010.

¹⁷⁵ http://jobbik.hu/rovatok/egyeb/a_jobbik_2006-os_rovid_programja ověřeno k 13.5.2010.

¹⁷⁶ Životní prostředí, bezpečnost, vzdělávání, sociální politika, zemědělství a rozvoj venkova, veřejné finance, hospodářství, zdravotnictví.

¹⁷⁷ Gábor Bethlen je i na dvoutisícové bankovce, na jeho dvoře pobýval jednu dobu i Jan Ámos Komenský.

¹⁷⁸ http://jobbik.hu/rovatok/egyeb/letoltheto_a_jobbik_ep-valasztasi_programja ověřeno k 13.5.2010.

¹⁷⁹ <http://www.jobbik.hu/sites/jobbik.hu/down/Jobbik-program2010OGY.pdf> ověřeno k 13.5.2010.

témata, u nichž lze zkoumat míru antisystémovosti Jobbiku nejlépe – vztah k ústavnosti, romskou otázku a Maďarskou gardu.

V ekonomické sféře představuje pro Jobbik jedinou ochranou proti škodlivým vlivům globalizace silný národní stát. Stát by měl mít rozhodující vliv v některých sektorech ekonomiky, například v energetice. Měla by se přezkoumat privatizace a netransparentní prodeje by měly být revidovány. V bankovníctví kritizuje Jobbik fakt, že se celý sektor nachází v zahraničních rukou a nemá údajně zájem podporovat ekonomiku, i zde by měl nejprve převzít roli stát. Zadlužení by Jobbik řešil vyjednáváním o rozvržení splácení dluhů a chtěl by vymoci i jejich částečné odpuštění, zvláště těch, které se splácejí již od 70.let.¹⁸⁰

V daňové oblasti navrhuje Jobbik progresivní zdanění, roztažení daňových pásem s větším zatížením vysokopříjmových skupin obyvatelstva. Mají se přezkoumat daňové pobídky pro nadnárodní společnosti, zdanit je a místo zahraničních firem podporovat domácí malé a střední podniky. Rovněž podporovat investice do zahraničí, které směřují do maďarských oblastí v sousedních zemích. Zajistit fungování odborů u nadnárodních společností. Země má podle Jobbiku hledat nové trhy na východě (země bývalého Sovětského svazu, Čína, Indie, Turecko) a neorientovat se hospodářsky jen na Evropskou unii.¹⁸¹

Velké téma pro Jobbik představuje zemědělství a rozvoj venkova. Jobbik chce zabránit skupování půdy cizinci. V roce 2011 vyprší moratorium na nákup půdy a Jobbik by rád změnil zákon o půdě tak, aby v praxi znemožnil její nákup cizinci. Jako model uvádí Dánsko, kde zájemce o půdu musí prokázat kvalifikaci a žít v místě. Stát má rovněž ochránit přírodní bohatství a vodní zdroje. Jobbik deklaruje i snahu o revizi přístupové smlouvy s Evropskou unií. Především chce změnit nerovný systém zemědělských dotací v rámci jednotné zemědělské politiky. Na zemědělství jako tradiční maďarské odvětví by měl podle představ Jobbiku navazovat i zpracovatelský průmysl, nejlépe v rukou samotných zemědělců. Jako model fungování zemědělství si bere meziválečný příklad jakýchsi dobrovolných družstev nazývaných Hangya (mravenec), založených na vzájemné výpomoci. Zemědělství souvisí i s představou Jobbiku o tradičním způsobu života, rád by podporoval i osamělé zemědělské usedlosti

¹⁸⁰ Program Radikális változás, 2010.

¹⁸¹ Program Radikális változás, 2010.

(tanya)¹⁸². Maďarským produktům má pomoci zpřísnění podmínek kvality, kterým by levné zboží z hypermarketu z dovozu podle Jobbiku nemohlo projít.¹⁸³

Se zemědělství souvisí i další velmi obsáhlé téma pro Jobbik - životní prostředí. Jobbik se dlouho mohl profilovat jako jediná strana akcentující význam otázky životního prostředí, než se prosadila strana Lehet Más a Politika (Politika může být jiná - LMP). Téma přitahuje především mladou voličskou generaci, o kterou Jobbik vždy usiloval. Navíc to z ideologického hlediska odůvodňuje konzervativním přístupem jako „péče o zemi, kterou nám předali naši předci“.¹⁸⁴ Jobbik vystupuje proti geneticky upraveným plodinám, podporuje pěstování energetické suroviny tam, kde se nedají pěstovat jiné, podporuje boj proti globálnímu oteplování. V dopravě preferuje přepravu nákladu po železnici a kritizuje uzavírání železničních úseků státními drahami.

Kulturu má podle Jobbiku především posilovat národní vědomí a tradiční hodnoty. Cílem je zbavit kulturu „škodlivé vlády liberalismu, která jen slouží k ohlupování a posilování konzumní společnosti“. Na mušku si Jobbik bere obě hlavní komerční televize RTL klub a TV2, které vysílají podle Jobbiku velmi pokleslé pořady a neměla by jim být při nejbližší příležitosti prodloužena licence.¹⁸⁵ Velkou roli přisuzuje Jobbik historickým církvím, jejich roli ve společnosti by posílil a za to by od nich požadoval větší angažovanost ve školství, zdravotnictví a sociální oblasti. Ve školách by se znovu mělo vyučovat náboženství a/nebo etika. Školství představuje pro Jobbik další z priorit. Chce zachovat systém bezplatného školství, navrhuje i systém studentských půjček a brojí proti zavádění boloňského systému a rozdělování vysokoškolského studia na tříleté bakalářské a navazující magisterské studium. To podle Jobbiku nevedlo ke zlepšení vysokého školství a mělo by se vrátit ke starému systému. Podpořit by chtěl Jobbik i sport a zdraví mládeže, jakož i rozvoj moderních technologií a internetu do vzdělávacích institucí.¹⁸⁶

Jobbik považuje za jeden z největších problémů Maďarska nízkou porodnost a s tím spojenou nepříznivou demografickou situací. Řešení vidí v posílení institutu rodiny ve společnosti, společném zdanění manželů, podpoře mladých rodin a pomoci státu při zajišťování bydlení (podpora bytové výstavby, pomoc s hypotékami). Vedle

¹⁸² Tanya je jakýsi maďarská farma stojící osaměle v pusztě, mnohdy tam není zavedena ani elektřina, děti mají problém dostat se odtud do škol, obyvatelé těchto usedlostí přispívají i k vysokému počtu sebevražd v Maďarsku.

¹⁸³ Program Radikális változás, 2010.

¹⁸⁴ <http://jobbik.hu/rovatok/egyeb/kiskate> ověřeno k 13.5.2010.

¹⁸⁵ Bethlen Gábor program 2007.

¹⁸⁶ Program Radikális változás, 2010.

toho chce Jobbik zpřísnit potratový zákon. Výchovu dětí chce podpořit i opatřením, aby část sociálního pojištění z platu šla přímo na důchod rodiče. K homosexualitě se sice ze své křesťanské podstaty staví negativně, nicméně nijak fatálně. Podle Jobbiku je sexuální orientace osobní záležitostí každého člověka, která patří do soukromí a stát nemá žádný důvod podporovat svazky homosexuálů.¹⁸⁷

V sociální oblasti by Jobbik převedl část sociálních dávek na poukázky, aby se zabránilo zneužívání sociálního systému a podporu v nezaměstnanosti pokud možno spojil s obecně prospěšnými pracemi. Opatření souvisí s kontroverzním tématem romské otázky, která v Maďarsku s krizí nabrala na důležitosti. Jobbik ve svých vyjádřeních i v programu používá termín „cikánská zločinnost“. Pro lepší pochopení je třeba zmínit, že pojem „cigány“ se v Maďarsku stále používá a nemá tak pejorativní obsah jako v češtině, i hlavní romská organizace se jmenuje Országos Cigány Önkormányzat – celostátní romská samospráva. Jobbik hájí pojem „cikánská zločinnost“ jako kriminologický pojem, který se do začátku 90. let běžně používal, podobně jako třeba zločinnost mladistvých.¹⁸⁸ Nemá tedy říkat, že všichni Romové jsou zločinci, ale říká, že některé kriminální delikty mají specificky etnické projevy jako hromadné výtržnosti a rvačky rodin, krádež barevných kovů, drobné krádeže. Problém se dá podle Jobbiku vyřešit pouze tak, že se nebude politicky korektně zakrývat podstata problému. V romské otázce dále navrhuje Jobbik protlačení vzdělávání mezi romskou mládež, například i systémem internátních škol a větším zapojením církevních institucí. Podle Jobbiku by bylo třeba zastavit zneužívání sociálních dávek, jejichž čerpání by spojil s povinností veřejně prospěšných prací. Přídavky na děti nad 7 let by Jobbik vyplácel jen, pokud by děti navštěvovali školu. Nad dvě děti by stát neposkytoval rodině platby, ale jen velké daňové zvýhodnění. Část prostředků by vyplácel formou poukázek na oblečení, jídlo a školní potřeby.¹⁸⁹

S pojmem „cikánská zločinnost“ Jobbiku spojuje i navrhovaná opatřeními na posílení bezpečnosti, zvláště v oblastech na východě a severu Maďarska. Jobbik požaduje posílení policejních složek a vytvoření četnictva. Četnictvo by podle Jobbiku mělo navázat nejen na meziválečnou historickou tradici, ale vzít si inspiraci i z evropských zemí, kde podobná lokální policie funguje. Kriminalitu chce Jobbik řešit i zavedením trestu smrti a zpřísněním trestů za majetkové a násilné delikty. Vězni by

¹⁸⁷ Program Radikális változás, 2010.

¹⁸⁸ <http://jobbik.hu/rovatok/egyeb/kiskate> ověřeno k 13.5.2010.

¹⁸⁹ Program Radikális változás, 2010.

podle plánu Jobbik měli povinně pracovat, aby pokryli náklady státu na výkon jejich trestu.¹⁹⁰

V oblasti armády kritizuje Jobbik snižování bojeschopnosti armády a absenci zdroje záloh pro armádu. Úroveň vojenských výdajů by zakotvil aspoň na dvou procentech HDP, jak to vyžaduje členství v NATO. Maďarsko by podle představ Jobbiku mělo mít všechny složky armády a ne se jen specializovat na některé v rámci NATO. Jobbik by rovněž přezkoumal účast v zahraničních misích. K problematice záloh by zřídil Maďarskou národní gardu, podobnou organizaci jako v Itálii nebo ve Spojených státech. Zde se snaží obhájit existenci Maďarské gardy, jako standardní organizace, jejíž jediným nestandardním prvkem je údajně fakt, že si ji „občané“ museli zřídit sami, protože stát se na to zatím nezmohl.¹⁹¹

Jobbik požaduje schválení nové ústavy, která by vycházela z historického práva, jehož hlavním symbolem je Svatoštěpánská královská koruna. V Maďarsku v současné době platí ústava z roku 1949, která byla v roce 1989 a 1990 kompletně novelizována. Už v době novelizace se předpokládalo, že se půjde o dočasné řešení, to ale následně vydrželo dvacet let. Jobbik by rád změnil pohled na minulost, umožnil by zřízení ústavu pro studium nejstarších dějin pro teorii hunsko-avarsko-maďarských kořenů a nikoliv jen ugrofinské teorie. Ústavní ochranu by zabezpečil Koruně, bájněmu ptáku Turulovi a Árpádovské vlajce. Bývalé komunistické funkcionáře by vyloučil z veřejného života. Snižil by jim i vysoké důchody a ty rozdělil mezi ostatní důchodce. Jobbik by rád přemístil sovětský pomník z blízkosti parlamentu na jiné důstojné místo. Odstranil by sochu Károlyiho z blízkosti parlamentu, naopak by umožnil postavení soch Miklósi Horthymu, spisovateli Albertu Wassovi, Pálu Telekimu a Ottokaru Prohászkoví na veřejných prostranstvích. Jobbik navrhuje prohlásit výročí Trianonské mírové smlouvy 4.června za památný den.¹⁹²

Postoj k Evropské Unii vymezil Jobbik především ve svém programu k eurovolbám. Již neodmítá členství v Unii jako takové, jen poukazuje na špatně vyjednané podmínky a současnou podobu EU. Jobbik zásadně odmítá Lisabonskou smlouvu a „byrokratický centralismus Bruselu“, na druhou stranu si představuje EU jako obranu před americkým „hospodářsko-kulturním globalizmem“. Referendum o vystoupení z EU se naposledy objevilo v programu z roku 2007. Evropská půda skýtá

¹⁹⁰ Program Radikális változás, 2010.

¹⁹¹ Program Radikális változás, 2010.

¹⁹² Program Radikális változás, 2010.

pro Jobbik možnost, kde může mluvit o problémech Maďarů a navíc zde nachází i partnery – podobně zaměřené politické strany.¹⁹³

V programech Jobbik nezmiňuje žádné revizionistické požadavky ohledně hranic, požaduje pouze zlepšení postavení maďarské menšiny v okolních státech, zrušení slovenského jazykového zákona, zřízení maďarského biskupství na Slovensku a podporu autonomie, zvláště v případě Sikulská v Rumunsku. Jobbik by zahraničním Maďarům umožnil mít dvojí občanství. Na rozdíl od Fideszu včetně hlasovacího práva, i když se mělo vztahovat na Jobbikem plánovanou horní komoru parlamentu. V některých vyjádřeních na předvolebních mítincích dokonce zaznívalo, že by se mělo Maďarům občanství ne „dát“ ale „vrátit“ tedy „napravit“ to, o co přišli Trianonskou mírovou smlouvou. V souvislosti s návrhem Fideszu na dvojí občanství pak Jobbik přišel s nápadem, aby mohli Maďaři v zahraničí volit v parlamentních volbách celostátní kandidátky, které zatím slouží jen jako „kompenzační“ listiny pro vyvažování většinového prvku volebního systému.¹⁹⁴ Co se menšin žijících v Maďarsku týče, podporuje Jobbik jejich osobní i kolektivní práva, systém menšinových samospráv i vzdělávání v jazyce menšin.¹⁹⁵

4.2 Hlavní představitelé

Jobbik se poměrně úspěšně prezentuje jako jednotná strana bez vnitřních rozporů. Přesto i v něm existují různé názorové frakce, které lze nejlépe identifikovat podle jednotlivých představitelů strany. Různorodost zájmů a názorů ve straně si například všímá institut Nezőpont, jež se to snaží interpretovat jako potenciální hrozbu pro stranu.¹⁹⁶ Heterogenita uvnitř strany ale nedosahuje pro stranu nijak nebezpečné míry. Naopak pestrost osobností a jejich názorů lze vnímat jako pro stranu pozitivní jev, kdy každá osobnost strany oslovuje trochu jinou skupinu voličů a tím zvyšuje stranické preference.

Předsedou strany je od roku 2006 Gábor Vona. Narodil se v roce 1978 v městě Gyöngyös, kde také kandidoval na poslance v roce 2010. Vystudoval obor učitelství dějepis-maďarština na Univerzitě Lóránda Eötvöse, patřil k zakladacím členům spolku

¹⁹³ Program Magyarország a Magyaroké, 2009.

¹⁹⁴ <http://barikad.hu/node/53069> ověřeno k 13.5.2010.

¹⁹⁵ Program Radikális változás, 2010.

¹⁹⁶ http://www.nezopontintezet.hu/olvass_politikai.php?cid=324&PHPSESSID=2ba48d7def24e3b10dc57dfc377bef2f ověřeno k 13.5.2010.

Jobbik. Po krátkém koketování se stranou Fidesz se plně zapojil do struktur Jobbiku jako jeho místopředseda.¹⁹⁷ Je zakládajícím členem Maďarské gardy a dlouholetým předsedou občanského sdružení Maďarská garda. Ve volbách 2010 ho strana nominovala jako kandidáta na ministerského předsedu (defakto volebního lídra). Patří spíše k radikálnější části vedení strany. Velmi ostře se vyjadřuje o politické elitě uplynulých dvaceti let a v jeho projevech se dají najít i jisté antisemitské projevy. Na předvolebních shromážděních i na velkém mítinku 15.března v centru Budapešti popisoval hypotetického zájemce o maďarskou půdy jako Šalamona¹⁹⁸ a ve Velikonočním projevu k voličům zase neopoměl zdůraznit, že „Židé zabilí Ježíše Krista“¹⁹⁹. Ve studiu maďarské státní televize měl i konflikt s redaktorem, když na otázku o tom, jestli souhlasí s vzpomínkovou akcí na Rudolfa Hesse a jestli ji doporučuje i svým sympatizantům, velmi podrážděně odpověděl, že ho podobné věci vůbec nezajímají a prohlásil, že on je předseda maďarské strany a očekává otázky na maďarské věci, když pana redaktora zajímají více židovské věci, může se odstěhovat do Izraele a řešit tamní politiku.²⁰⁰ Svoji rozhodností a pohotovostí v rozhovorech s redaktory oslovuje širší okruh voličů. V květnu 2010 se stal předsedou frakce Jobbiku v parlamentu.²⁰¹

Již od založení Jobbiku zastává funkci místopředsedy strany Zoltán Balczó. Narozen v roce 1948, bratr známého olympijského vítěze v moderním pětiboji. Vyučuje jako docent na Technické univerzitě v Budapešti. V minulosti působil ve vedení strany MIÉP, byl poslancem parlamentu i zastupitelem hlavního města. V rámci Jobbiku patří k umírněnějším, Jobbik ho nominoval na místopředsedu parlamentu, kterým byl 14.května 2010 zvolen.²⁰² Na poměry Jobbiku mluví rozvázně, především o škodlivosti globalizace a ochraně maďarského trhu. Jako pragmatický člověk může být klíčový pro parlamentní vyjednávání, právě on se spolu s předsedou Vonou účastnil jednání o rozdělení výborů v parlamentu.²⁰³ Může tak oslovit především umírněnější voliče, ve svých vyjádřeních se zdržuje jakýchkoliv antisemitských narážek.

¹⁹⁷ Koltay s.240.

¹⁹⁸ http://jobbik.hu/rovatok/multimedia/jobbik_tv_-_quotkeszen_allunk_a_kormanyzasraquot_-_a_jobbik_marcius_15-i_seregszemleje ověřeno k 13.5.2010.

¹⁹⁹ http://jobbik.hu/rovatok/multimedia/krisztus_feltamadt_-_vona_gabor_husveti_uzenete_0 ověřeno k 13.5.2010.

²⁰⁰ http://jobbik.hu/rovatok/multimedia/vona_gabor_a_keresztuzben ověřeno k 13.5.2010.

²⁰¹ www.vonagabor.hu ověřeno k 13.5.2010.

²⁰² http://nol.hu/belfold/egy_ciklus_kezdetek_gyultek_ossze_a_kepviselok ověřeno k 13.5.2010.

²⁰³ http://nol.hu/belfold/a_jobbik_megkapta_a_nemzetbiztonsagot_vona_mellenyben_erkezik ověřeno k 13.5.2010.

Dalším místopředsedou, a jakousi šedou eminencí s velkým vlivem, je Előd Novák, narozen 1980. Patří mezi nejradikálnější členy, co se organizování různých demonstrací týče. Původně patřil mezi mladé členy MIÉPu, pořádal demonstrace proti vstupu do NATO v roce 1997 a proti přijetí Rumunska bez podmínky udělení autonomie tamním Maďarům v roce 2006. Jobbik jej delegoval do ústřední volební komise na eurovolby, kde jako jediný přísahal i na Svatoštěpánskou korunu. Policie jej několikrát předvedla po různých demonstracích, ale obviněn nebyl. V roce 2007 byl zadržen v souvislosti s organizací blokády Erzsébet hídu (Alžbětina mostu) v Budapešti.²⁰⁴ Otázky může vyvolávat jeho osobní přátelství s Györgyem Budaházym a jeho angažovanost ve vedení portálu kuruc.info (viz dále).²⁰⁵

Třetím místopředsedou je Levente Murányi, narozen 1939. Aktivně se zúčastnil maďarské revoluce 1956, za což byl i odsouzen k vězení. Po roce 1990 se angažuje politicky, nejprve v MDF, odkud na protest proti zvolení Ibolyi Dávidové odešel. Roku 2005 vstoupil do Jobbiku. V roce 2007 vstoupil do Maďarské gardy jako jeden ze zakládajících členů, o rok později se stal místopředsedou strany Jobbik.²⁰⁶ Pro Jobbik představuje autoritu, spojení s revolučním odkazem roku 1956, ke kterému se Jobbik od svého založení hlásí. Když kandidáti na poslance na skládali kongresu Jobbiku přísahu, tak to byl právě Murányi, který slib předčítal. V parlamentních volbách 2010 byl zvolen poslancem parlamentu.²⁰⁷

V pořadí dalším místopředsedou je Csanád Szegedi, ročník 1982, který byl jako třetí na kandidátce zvolen v roce 2009 do Evropského parlamentu za Jobbik. Nejprve se angažoval v MIÉPu a poté byl rok členem mládežnické organizace Fideszu zvané Fidelitas. Od založení Jobbiku je jeho členem, dlouho vedl Jobbik v župě Borsod, protože sám pochází z města Miskolc, dnes důležité voličské základně Jobbiku. Stál rovněž u zrodu Maďarské gardy a proslul i tím, že se na první zasedání Evropského parlamentu objevil v uniformě Gardy.²⁰⁸ V roce 2006 založil značku oblečení Turul, které vyrábí trička, oblečení a další výrobky s národně radikální maďarskou tematikou. Angažuje se ohledně zahraničních Maďarů, intenzivně podporuje snahu Sikulská o autonomii a dokonce se prohlásil zástupcem toho území v Evropském parlamentu. Po schválení slovenského jazykového zákona, požadoval v Evropském parlamentu pozastavení členství Slovenska, dokud nebude zákon zrušen. Na volebních mítincích se

²⁰⁴ <http://jobbik.hu/novakelod> ověřeno k 13.5.2010.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ <http://jobbik.hu/node/4668> ověřeno k 13.5.2010.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ <http://www.szegedicsanad.hu/?oldal=hirek&id=121> ověřeno k 13.5.2010.

negativně vyjadřuje k homosexuálům a obecně se nebojí otevřeně artikulovat ty názory, o kterých Jobbik mluví velmi uměřeně, například revize hranic.²⁰⁹ Patří tedy v rámci vedení strany k těm otevřenějším a radikálnějším.²¹⁰

Dalším místopředsedou je Tamás Sneider, ročník 1972. Od roku 2002 je zastupitelem města Eger, kde působil jako přední člen strany MIÉP. Od roku 2007 je členem Jobbiku, od roku 2009 jejím místopředsedou, v roce 2010 byl za Jobbik zvolen do parlamentu.²¹¹ Jobbik jej navrhnul na předsedu parlamentního výboru pro sociální věci, rodinu a mládež. Vynořily se ovšem informace o jeho minulosti jako vedoucího skinheadské organizace, kdy se měl podílet na zmlácení jednoho romského mladíka.²¹² Kontroverze vyvolává i uvnitř strany, během předvolební kampaně se na veřejnost dostal jeho výrok, že i s mafiány musí být Jobbik v Egeru zadobře. To vedlo v župní organizaci Heves (město Eger), kterou vede jako předseda, k vážným vnitřním pnutím.²¹³

Ředitelem strany,²¹⁴ tedy jakýmsi místopředsedou pro řízení strany, je Gábor Szabó, narozen 1979. Původně se angažoval ve straně MIÉP, v roce 2002 vedl kampaň pozdějšímu předsedovi Jobbiku Dávidu Kovácsovi, který kandidoval jako lídr v župě Komárom – Esztergom. V roce 2003 se Szabó stal zakládajícím členem strany Jobbik a vždy měl na starosti organizaci strany a právní otázky. V roce 2007 patřil k zakladatelům Maďarské gardy a měl na starosti její registraci. V roce 2009 jej strana pověřila vedení celostátní kampaně k parlamentním volbám 2010. Od května 2010 poslanec parlamentu, klíčová osobnost Jobbiku pro fungování celé strany a rovněž i z hlediska zkoumání strany, díky poskytnutému rozhovoru pro účely této práce.²¹⁵

Kromě představitelů strany je třeba ještě zmínit tři osobnosti, které za stranu kandidovali a vystupují jako hlavní stranické osobnosti, ač nejsou členové strany. Nejviditelnější tváří po předsedovi Vonovi je bezesporu Krisztina Morvaiová (1963). V roce 2009 vedla kandidátku strany Jobbik do eurovoleb a byla zvolena poslankyní Evropského parlamentu. Aby mohla vystupovat i v kampani v parlamentních volbách 2010, navrhnul ji Jobbik jako svoji budoucí kandidátku na prezidentku. Učí na

²⁰⁹ http://zpravy.idnes.cz/madarsti-extremiste-v-europarlamentu-pozadaji-o-zruseni-benesovych-dekretu-1wo-/zahranicni.asp?c=A090614_111829_zahranicni_zra ověřeno k 13.5.2010

²¹⁰ http://jobbik.hu/rovatok/ep-lista/3_szegedi_csanad ověřeno k 13.5.2010.

²¹¹ <http://www.parlament.hu/kepv/eletrajz/hu/s107.htm> ověřeno k 13.5.2010.

²¹² http://nol.hu/belfold/volt_szkinhed-vezer_lehet_a_csaladugyi_bizottsag_vezetoje ověřeno k 13.5.2010.

²¹³ http://index.hu/belfold/2010/05/13/roy_az_egri_szkinhedvezer_vezetheti_a_szocialis_es_csaladugyi_bizottsagot ověřeno k 13.5.2010.

²¹⁴ Doslovně přeloženo z maďarského pártigazgató.

²¹⁵ http://jobbik.hu/rovatok/tisztsegviselok/szabo_gabor_a_jobbik_partigazgatoja ověřeno k 13.5.2010.

právnícké fakultě Lóránda Eötvöse. Odborně se zabývá domácím násilím a ochranou obětí, po podzimních událostech 2006 v Budapešti spoluzakládala Nemzeti Jogvédő Alapítvány – Nadaci národních advokátů, kteří u soudů brání „oběti policejní zvrůle“. Vystupuje na podporu Györgye Budaházyho, který byl obviněn z terorismu a od léta 2009 je ve vazební věznici. Tím se snaží si naklonit radikálnější část sympatizantů, kteří vystupují vůči její osobě kriticky. Podle vyjádření některých sympatizantů strany Jobbik nemá Krisztina Morvai důvěru velké části radikálů, protože má za manžela Györgye Balóa, liberálně smýšlejícího známého reportéra Maďarské televize, i když s ním již nežije. Její názorovou změnu z posledních let potvrdili v rozhovoru i lidé, kteří ji znají z jejího působení na univerzitě.²¹⁶ Pro stranu má ale potenciál získávat velmi široký okruh voličů i mimo čistě radikálně pravicově smíšlející spektrum. V projevech se zaměřuje na kritiku globalismu, ochranu domácího, lokálního zemědělství. Kontroverznějších výroků se na poměry strany moc nedopouští a pokud, tak kritikou údajného skupování půdy a nemovitostí izraelským kapitálem a přirovnávání dalšího osudu Maďarska k Palestině. Čím se od většinového stanoviska strany výrazně liší je například odmítání trestu smrti.²¹⁷

Další mediálně výraznou tvář Jobbiku představuje novinář Sándor Pörzse (1959). Pracoval jako reportér zpravodajské televize Hír TV a následně Echo TV, kde měl i svůj vlastní pořad, zabýval se investigativní žurnalistikou. V roce 2007 stál u zrodu Maďarské gardy.²¹⁸ V roce 2009 kandidoval na starostu obce Tahitótfalu, severně od Budapešti, kde se ziskem 36,7% obsadil druhé místo.²¹⁹ Poté z Echo TV odešel a od ledna vede jako šéfredaktor hlavní stranický časopis Barikád. Díky své známosti a velmi přesvědčivému projevu může v budoucnu Jobbiku pomoci, především v získávání zklamaných voličů Fideszu. Své setkání s voliči zahajoval většinou dotazem do publika, kdo v minulých volbách volil Fidesz, přičemž rovněž zvedal ruku (s polovinou sálu)²²⁰ a vysvětloval, proč se ve Fideszu zklamal (odsouhlasil vstup Rumunska do EU, schválil Lisabonskou smlouvu, nebyl socialistům důstojnou opozicí).²²¹

Poslední osobností v tomto úzkém výběru je Tamás Gaudi Nagy (1971). Předsedá Nadaci národních advokátů a vystupuje jako hlavní právní zástupce Györgye

²¹⁶ Rozhovor v archivu autora.

²¹⁷ <http://morvaikrisztina.hu/> ověřeno k 13.5.2010.

²¹⁸ <http://www.parlament.hu/kepv/eletrajz/hu/p044.htm> ověřeno k 13.5.2010.

²¹⁹ <http://www.origo.hu/itthon/20090201-tahitotfalu-sajtos-sandor-nyerte-az-idokozi-polgarmester-valasztast.html> ověřeno k 13.5.2010.

²²⁰ Pozorováno v Budapešti – Ujpest 11.3.2010 na předvolební shromáždění Jobbiku.

²²¹ http://jobbik.hu/rovatok/orszagos_hirek/a_jobbik_47_orszagyulesi_kepviseleje

Budaházyho, Maďarské Gardy i Gábora Vony u všech soudů. V parlamentních volbách 2010 kandidoval na poslance a byl rovněž zvolen. V českém tisku se objevil v březnu 2010 v souvislosti se zprávou, že chce Jobbik revizi Trianonu.²²² Vyjádřil tak ovšem svůj vlastní názor, protože není členem strany Jobbik.²²³

4.3 Další organizace

Kromě strany samotné funguje ještě několik organizací, občanských sdružení, která jsou s Jobbikem personálně nebo názorově propojená. Jobbik si založil své stranické médium, nejprve časopis Magyar Mércé²²⁴ a posléze časopis Barikád, vydávaný nejprve jednou za dva týdny a od předvolební kampaně 2010 jako týdeník. S příchodem Sándora Pörzseho na post šéfredaktora se úroveň časopisu prudce zvedla a jeho internetová podoba (www.barikad.hu) nahradila v informování hlavní stranickou stránku, která se díky tomu nemusí aktualizovat tak často. Na časopise je vidět profesionalizace, články píše redaktoři a nikoliv politici z Jobbiku, jak tomu bylo předtím. Náklad přesáhl podle zdrojů z Jobbiku 10000 výtisků.

Strana otevřela v dubnu 2008 vlastní knihovnu Dénese Csengeyho, která sídlí naproti univerzitní knihovně ELTE v Budapešti, s cílem shromažďovat národně orientované publikace, kterých je podle Jobbiku v „přeliberizovaném“ Maďarsku nedostatek.²²⁵ S knihovnou úzce souvisí založení vlastní vzdělávací instituce nazvané Lidová vysoká škola krále Atilly v září 2008. Škola zajišťuje přednášky o historii, kultuře, životním stylu a aktuálním dění. Přednášet má 78 vyučujících v Budapešti a ve všech župních městech. Studium není žádným způsobem akreditované.²²⁶ Jako další podpůrnou organizaci zřídil Jobbik Národní spolky (Nemzeti Egyletek), něco na způsob občanských kruhů Fideszu, kde se „mají sdružovat lidé se stejnými zájmy a vzájemně si pomáhat“. Je zatím bezesporu snaha Jobbiku zapojit do politického života co nejvíce svých sympatizantů, podobně jako se o to svého času pokoušel Fidesz s občanskými kruhy.²²⁷

²²² <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/195526-madarska-krajni-pravice-uvazuje-o-revizi-hranic.html> ověřeno k 13.5.2010.

²²³ <http://drgaudi.hu/> ověřeno k 13.5.2010.

²²⁴ http://jobbik.hu/rovatok/ajanlo/megjelent_a_magyar_merce_masodik_szama ověřeno k 1.5.2010.

²²⁵ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemleny/konyvtarat_alapit_a_jobbik ověřeno k 13.5.2010.

²²⁶ <http://atillakiraly.hu/> ověřeno k 13.5.2010.

²²⁷ <http://nemzetiagyulek.hu/node/86> ověřeno k 13.5.2010.

Důležitým aspektem pro analýzu Jobbiku je vztah strany k jiným subjektům, zvláště těm s radikálnějšími a extrémnějšími názory. Mládežnické hnutí 64 žup představuje jedno z takových skupin. Jmenuje se podle počtu žup, které mělo historické Uhersko před Trianonskou smlouvou. Hnutí založil László Toroczkai bývalý člen MIÉP, hnutí pořádá různé mítinky především za hranicemi Maďarska, například ze Slovenska již Toroczkaiho vyhostili na pět let.²²⁸ Kromě iredentistických vystoupení vydává strana i vlastní noviny Magyar Jelen (Maďarská současnost), které se již na první pohled hemží rasistickými a antisemitskými výpady hlavně proti vládě Gordona Bajnaiho a sousedním zemím. Stranu v současnosti vede Gyula György Zagyva, který se stal předsedou poté, co Toroczkai odstoupil, aby „ochránil“ hnutí před stíháním.²²⁹ Toroczkai totiž patřil k vůdcům výtržníků, kteří vypálili Maďarskou televizi na podzim 2006.²³⁰ Po eurovolbách se Jobbik s Hnutím dohodly na spolupráci a předseda Zagyva tak mohl být zvolen poslancem v parlamentních volbách 2010 na kandidátce Jobbiku. I podle sdělení Gábora Szabóa je spolupráce Jobbiku a Hnutí velmi dobrá.²³¹

Vedle Toroczkaiho a jeho skupiny představuje klíčovou postavu maďarského extremismu György Budaházy. Organizoval mnoho demonstrací a ikonou krajní pravice se stal hlavně na podzim 2006 během protivládních demonstrací. V létě 2009 ho zatkla policie s podezřením na terorismus a přípravu atentátů na hlavní představitele státu. Proces s ním se ale dlouho oddaloval, Budaházy zůstával ve vazební věznici a policejní vyšetřování nedokázalo předložit žádný pádný důkaz.²³² Protahování procesu jen podpořilo všechny radikální organizace na podporu Budaházyho, Jobbik ho dokonce prohlásil za „politického vězně“ socialistické vlády, jeho obhajobou se zaobírali právníci blízcí Jobbiku. Nakonec dostal Budaházy na podzim 2010 roční podmínku.²³³ Vztah strany k Budaházemu nejlépe vyjádřil místopředseda Jobbiku Előd Novák v pořadu televize Duna TV. Prohlásil, že „György je jeho kamarád, ale nevěří v demokracii a demokratické způsoby, zatímco on a Jobbik ano“.²³⁴

Vedle časopisu Barikád fungují i další národně radikální media, která nejsou přímo součástí Jobbiku. Nejvýznamnějším médiem je bezesporu portál kuruc.info.

²²⁸ <http://korzar.sme.sk/c/4481023/policia-zadrzala-torocskai-na-prechadzke-a-potom-vyhostila.html> ověřeno k 13.5.2010.

²²⁹ <http://kuruc.info/r/1/7195/> ověřeno k 13.5.2010.

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Rozhovor s Gáborem Szabó v archivu autora.

²³² http://www.hirtv.hu/belfold/?article_hid=280357 ověřeno k 13.5.2010.

²³³ Jobbik dokonce vyrobil dokument s názvem Maďarské Guantanamo – v archivu autora.

²³⁴ http://jobbik.hu/rovatok/multimedia/novak_elod_a_budahazy-ugyrol_a_mokkaban ověřeno k 13.5.2010.

Portál sice podporuje Jobbik a Gardu, ale objevila se na něm i kritika Jobbiku pro přílišnou mírnost. Na stránkách se běžně debatuje například o neexistenci holocaustu a i slovník, který portál používá je útočný a urážlivý. Maďarské úřady se několikrát pokusili portál zakázat, ale vždy marně, protože se nachází na zahraničních serverech. Ač se autoři příspěvků nepodepisují celý jménem, je známo, že místopředseda Jobbiku Előd Novák se na jeho chodu podílí, soud jej dokonce několikrát předvolal jako svědka v řízení o zákazu stránek.²³⁵ Stránky mají velmi vysokou popularitu²³⁶ s až 130 tisíci přístupy za den.

Pro upřesnění obrázku o národním radikalismu je třeba uvést, že se jedná o velmi rozvětvené hnutí oslovující poměrně široký okruh lidí. Vedle politické strany Jobbik, vzrostla i popularita národně zaměřené kultury v Maďarsku. Na akcích pořádaných Jobbikem vystupují kapely hrající „národní rock“ jako Kárpátia, Kormorán, Szkítia, Romantikus Erőszak²³⁷, lze tam koupit oblečení značek Turul a Szkítia, jejich síť kamenných obchodů se po Maďarsku rovněž rozrůstá.

²³⁵ http://nol.hu/belfold/20100515-rendbirsag_novak_elodnek ověřeno k 13.5.2010.

²³⁶ 56 nejnavštěvovanější adresa na maďarském internetu podle <http://www.alexa.com/topsites/countries;2/HU> ověřeno k 13.5.2010.

²³⁷ V překladu Romantické násilí kapela fotbalových fanoušků především družstva Ferencváros Budapešť.

5. Aplikace teorie na stranu Jobbik

Tato kapitola by měla především zhodnotit stranu Jobbik na základě kritérií stanovených v úvodní teoretické kapitole. Sedm hledisek pro posouzení antisystémovosti jsme si stanovili: (1) Vztah k meziválečným extremistickým stranám, (2) sebedefinice, vlastní analýza strany, tj. jaký program prosazuje, jakými prostředky - vztah (3) k menšinám a (4) k demokratickému systému. Analýza (5) vedení strany a členstva. Postoj k (6) Trianonské smlouvě a neměnitelnosti hranic silou a vztah (7) k jiným (extremistickým) skupinám.

5.1 Vztah k historii

Pro Jobbik hraje historie a specifický pohled na ni klíčovou roli. Podívejme se nyní na problematické historické odkazy, které by mohly ukázat být prvním indikátorem představ Jobbiku o politickém systému. Jobbik se velmi negativně vyjadřuje o režimu před rokem 1989, naopak silně akcentuje povstání roku 1956. Otevřeně se hlásí k Horthyemu a dalším politikům konzervativního založení, tedy na středu meziválečného maďarského politického spektra. Na téma Horthy by se jistě dalo napsat několik svazků, pro naši analýzu se však spokojíme s osvětlením několika klíčových momentů (nástup Horthyho k moci, role Horthyho v politickém systému, revizionismus, postoj k židům a vztah k Šípovým křížům). Vnímání meziválečných maďarských dějin u nás je silně poznamenáno faktem, že pro Československo představovalo Maďarsko svojí revizionistickou politikou hrozbu. V historiografii před rokem 1989 se zase Horthyho režim objevuje jako kontrarevoluční. Ten, který krvavě skoncoval s Maďarskou republikou rad a perzekvoval (nejen) komunisty.

Horthy se dostal k moci za velmi tíživých okolností. V roce 1919 po první světové válce se hospodářská a sociální situace země vyvíjela velmi tragicky. Vláda Mihálye Károlyiho nedokázala problémy řešit a byla nucena pustit k moci komunisty. Komunisté následně vyhlásili Maďarskou republiku rad, inspirovanou Sovětským Ruskem. I komunistická vláda ale musela kromě hospodářských problémům čelit ambicím sousedních nově vznikajících států, které se snažily získat na úkor Maďarska co největší území. Maďarská republika rad sice dosáhla krátkodobých úspěchů, například obsazením Prešova a vyhlášení Slovenské republiky rad, ale po soustředěném útoku

rumunské armády se režim zhroutil. Proti rudým se aktivizovalo i bílé antikomunistické hnutí, v čele kterého stanul poslední velitel rakouskou-uherské námořní flotily admirál Miklós Horthy. V listopadu 1919 vstoupil na bílém koni do Budapešti a vedl svůj v Maďarsku dodnes velmi známý projev o tom, že je potřeba „potrestat hříšné město, které musí svrhnout rudé hadry a stát se znovu zdrojem národní hrdosti“.²³⁸ Poté následoval bílý teror, který si vyžádal tisíce životů a překonal tak i předchozí teror rudý.²³⁹

Sám Horthy se nechal zvolit regentem (maď. kormányszó)²⁴⁰ s nepříliš velkými pravomocemi. Podle Lajose Olasze se dala pozice regenta přirovnat k postavení středně silného prezidenta některé z evropských zemí a rozhodně neměl takové pravomoci jako například československý nebo německý prezident.²⁴¹ Horthy získal stejné pravomoci jako král, ale nepříslušelo mu schvalování zákonů, neměl ani právo v některých církevních otázkách (dosazování biskupů) a neměl právo udělovat šlechtické tituly.²⁴² Regent disponoval pouze suspensivním právem veta, mohl ale vydávat nařízení s platností zákona se souhlasem dotyčného ministra (Horthy však této své pravomoci využíval jen minimálně).²⁴³ Horthy měl pochopitelně i jistou neformální moc, využívat ji začal ale až ve třicátých letech, především po smrti premiéra Gömböse, kdy se stává hlavním hybatelem režimu. Do té doby měl v politickém systému moc předseda vlády a Horthy se věnoval vesměs ceremoniálním otázkám případně zahraniční politice.²⁴⁴

Maďarsko se muselo od roku 1920 vyrovnat s Trianonskou mírovou smlouvou.²⁴⁵ Tímto rozhodnutím velmocí ztratilo Maďarsko 71,5% území a za hranicemi země zůstalo přes 30% Maďarů.²⁴⁶ Trianonské trauma zůstalo důležitým faktorem i v dnešní maďarské společnosti. Kromě ztráty území se ale rozpadl i celý hospodářský systém, založený na ekonomické provázanosti historických Uher. Maďarsko tak sužovala hyperinflace a rozpad hospodářství, ze ztracených území následoval obrovský příval lidí, vesměs úředníků a střední inteligence, pro kterou nebylo ve zmenšené zemi uplatnění. Se všemi těmito neduhy se musel vyrovnávat

²³⁸ http://jobbik.hu/rovatok/multimedia/jobbik_tv_-_horthy_miklos_emlekmenet_-_voros_rendorterrorral ověřeno k 19.5.2010

²³⁹ Křen, Jan. Dvě století střední Evropy, Praha: Argo, 2005 s.391.

²⁴⁰ Historická paralela s funkcí Jánose Hunyadiho v 15.století.

²⁴¹ Olasz, Lajos. A kormányszói jogkör, In: Romsits, Ignác [ed.]. A Magyar Jobboldali hagyomány, 1900 - 1948, Budapest: Osiris, 2009 s.116

²⁴² Později si zřídil vlastní rytířský titul, který udělovat mohl.

²⁴³ Olasz s.117.

²⁴⁴ Tamtéž s.110-116.

²⁴⁵ Většinou se v maďarské literatuře uvádí pojem „mírový diktát“, protože s Maďarskem jako poraženou zemí nikdo reálně ani nejednal.

²⁴⁶ Romsits, Ignác. Magyarország története a XX. században, Budapest: Osiris, 2005. s.143.

premiér István Bethlen. Ve vznikajícím novém politickém systému sice došlo k rozšíření počtu oprávněných voličů do parlamentu, ale oproti tehdejší západoevropským demokraciím již Maďarsko ztrácelo. Komunisté byli zakázáni a sociální demokraté mohli působit, ale jen v omezené míře. V mnohém se jednoduše zachovaly staré zvyklosti jako třeba veřejná volba na venkově (tedy nikoliv tajná jako ve městech). Sám Bethlen a konzervativní kruhy, které ho podporovaly, považovali diktaturu za extremistické zřízení a vždy se prohlašovali za rozhodné stoupence parlamentní demokracie.²⁴⁷ Politický systém by se tedy dal nazvat jakousi šlechtickou republikou, která by jistě v polovině 19.století splňovala podmínky pro označení za demokracii, ovšem to se o ní rozhodně nedá říci ve století dvacátém. Jednalo se tedy o jistou formu autoritativního režimu, který rozhodně neměl nic společného s totalitními ideologiemi.

V zahraniční politice je zvláště českými autory Maďarsku vyčítán revizionismus, který Maďarsko celé meziválečné období praktikovalo.²⁴⁸ Představa, že by se mohlo Maďarsko smířit s Trianonskou mírovou smlouvou dobrovolně, je přinejmenším nereálná a podobnou revizionistickou politiku by pravděpodobně uplatňovala jakákoliv maďarská vláda. Maďarský revizionismus zpočátku ani nebyl nebezpečný, protože ve dvacátých letech Maďarsko nenacházelo spojence a poprvé prorazilo mezinárodní izolaci až v roce 1927 podpisem smlouvy s Itálií. Maďarsko snaze o revizi hranic podřídilo téměř vše a s nástupem Hitlera se postupně dostalo do sféry zájmu Německa. Lze tedy meziválečnému Maďarsku vyčítat revizionismus, vyvolávání nestability v regionu a spolupráci s nacistickým Německem, ale je také třeba pochopit důvody, které k tomu vedly a zamyslet se, zda mělo Maďarsko jiné alternativy.

Ve třicátých letech došlo k radikalizaci společnosti v souvislosti s hospodářskou krizí. Premiérem se stal Gyula Gömbös, který se snažil zemi ještě více přiblížit Německu. V roce 1936 ale Gömbös umírá a k moci se vrátili umírněnější politici. Strana představitelů extremistů Ference Szálasiho Strana národní vůle byla zakázána a sám její vůdce několikrát vězněn. Maďarsku se nakonec sice podařilo získat zpět část území, ale za velmi vysokou cenu. Maďarsko připojilo jižní části dnešního Slovenska, Podkarpatskou Rus, Severní Sedmihradsko a území na úkor Jugoslávie. Tím se ale dostalo do války, čemuž se chtěl Horthy původně vyhnout. Následovala katastrofa maďarských vojsk na sovětské frontě u ohybu řeky Donu (Donkanyar) a přibližování

²⁴⁷ Püski, Levente. *Választási rendszer és a parlamentarizmus a Horthy-korszakban*, In: Romsits, Ignác [ed.]. *A Magyar Jobboldali hagyomány, 1900 - 1948*, Budapest: Osiris, 2009 s.86

²⁴⁸ Srov. Křen, Jan. *Dvě století střední Evropy* s.393.

sovětských vojsk k hranicím Maďarska. Horthy sice plánoval vystoupení z války, ale Němci včas Maďarsko vojensky obsadili a po neúspěšném pokusu o příměří se Spojenci Horthyho zajali a na jeho místo dosadili Ference Szálasiho a jeho stranu Šípové kříže.

Deportacím židů se Horthy dlouho úspěšně bránil. Naopak k zavedení protizidovského zákonodárství došlo, především se jednalo o numerus clausus pro studium na vysokých školách a v některých pro židovské obyvatelstvo klíčových oborech. Deportace do koncentračních táborů ale nastaly až po zajetí Horthyho a měly velmi tragické následky. Za vraždění židů, kteří se skrývali v Budapešti i praktického provádění deportací do vyhlazovacích táborů je ovšem jednoznačně odpovědný Ferenc Szálasí a jeho Šípové kříže. Sám Horthy nebyl po válce souzen, západní spojenci ocenili jeho přínos pro záchranu židů, především v Budapešti, kde se jich tak mohlo zachránit kolem 200 tisíc.²⁴⁹ Sám Horthy dožíval v exilu v Portugalsku, finančně podporován právě židovskými organizacemi.

Oproti Horthymu je pozice Šípových křížů v čele s Ferencem Szálasim jednoznačná. Hnutí bylo jasně navázáno na Německo a nacistickou ideologii a rozhodně patří mezi extremistická hnutí. V hodnocení Jobbiku začíná období „temna“ rokem 1944 a okupací Maďarska německými vojsky.²⁵⁰ Szálasiho tak neadorují nejen proto, že jde v Maďarsku o trestný čin a znak extremismu, ale především proto, že je jim Szálasí ideologicky cizí. Šípové kříže podle Jobbiku hájily zájmy především Německa, navíc nacismus jako ideologie si odporuje s národním radikalismem (viz dále).

Co se užití symboliky týče, historické vlajky a znaky s obrysem hranic Uherska se na demonstracích objevují, nicméně podobné historické mapy visí běžně i na úřadech a ve školách, neodkazuje to na snahu o změnu hranic silou. V Maďarsku jde o běžný odkaz na historii, proto vyvolala takové nepochopení reakce některých států na koberec s mapu z roku 1848, který byl umístěn v Bruselu v souvislosti s maďarským předsednictvím Radě Evropské unie. Znakem, který se Jobbik snaží rehabilitovat je Árpádovská vlajka.²⁵¹ Erb s červeno-stříbrnými pruhy patřil původně první královské dynastii Arpádovců, erb tvoří polovinu dnešního státního znaku, některá města ho mají i jako oficiální prapor, například Esztergom, či je součástí symboliky některých bezpečnostních složek státu. Stylizovanou Árpádovskou vlajku ovšem s šípovým křížem používaly jako svůj hlavní symbol Šípové kříže. Zvláště pro levicovou část

²⁴⁹ Romsics, Ignác. Magyarország a XX.században, Budapest, Osiris

²⁵⁰ Program Gábora Bethlena z roku 2007.

²⁵¹ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemany/a_jobbik_orszagos_arpad-savos_missziot_hirdet ověřeno k 1.5.2010.

populace tím byla vlajka zdiskreditována. Podle politologů Juhásze a Somogyiho není vlajka jako taková historickou vlajkou nebo symbolem extremistického hnutí, ale rozhodnutí vždy záleží na prostředí, ve kterém se vyskytuje.²⁵² Symboly šípového kříže strana nepoužívá, v symbolice tedy lze spíše hledat projevy nacionalismu, ale nikoliv extremismu.

5.2 Sebedefinice – ideologické ukotvení

Jobbik sám sebe označuje jako konzervativní stranu hlásící se k národnímu radikalismu.²⁵³ Ideologické ukotvení strany může být zajímavý vedlejší faktor, který může pomoci s určením antisystémovosti. Antisystémové strany sice většinou skrývají svoji pravou podstatu, ovšem pokud se hlásí k ideologii, která ze zásady odporuje extremistickým, či antidemokratickým ideologiím, a pokud strany konzistentně jednájí v duchu dané ideologie, lze to brát jako faktor pro posuzování antisystémovosti. Národní radikalismus platí v maďarské politické teorii za ustálený pojem. Podle politologů Juhásze a Somogyiho je národní radikalismus svébytným pojmem, pod který se řadí mnoho různých skupin. Národní definují jako opak levicovému kosmopolitnímu liberalismu. Řada dalších maďarských politologů varuje před ztotožňováním pojmu s hungaristy (ideologie Šípových křížů) či neonacisty.²⁵⁴ Pro národní radikalismus je charakteristický nacionalismus, patriotismus často spojený s revizionismem²⁵⁵ a křesťanský socialismus. Za zakladatele tohoto směru je považován Endre Bajcsy-Zsilinsky.²⁵⁶ S národním radikalismem dnes souvisí velmi široká subkultura, věnující se kříšení tradic z období nejstarších maďarských dějin, hudební a jiná umělecká produkce.

5.3 Menšiny

Vztah Jobbiku k menšinám posuzuje tato práce na základě programu a konkrétních vyjádření představitelů strany. Pro analýzu relevantní menšiny jsou romská, židovská, ostatní historické menšiny žijící v Maďarsku a poté i sexuální menšiny.

²⁵² Je to podobný problém, jakože se v Izraeli nehraje Richard Wagner.

²⁵³ <http://jobbik.hu/rovatok/egyeb/kiskate> ověřeno k 14.5.2010.

²⁵⁴ Kőrösényi s.284.

²⁵⁵ Tomu se ale v případě maďarského nacionalismu lze jen stěží vyhnout.

²⁵⁶ Popravený Němci v roce 1944, i za minulého režimu po něm pojmenovávali ulice, například jedna z hlavních tříd v Budapešti nese jeho jméno.

Romské menšině Jobbik ve svém programu i mediálních vyjádřeních věnuje hodně prostoru.²⁵⁷ Již od programu z roku 2007 se objevuje pojem „cikánská zločinnost“, problémy soužití romské menšiny s majoritní společností se staly hlavním tématem se vznikem Maďarské gardy a volbami do Evropského parlamentu v roce 2007.²⁵⁸ Podle Jobbiku termín „cikánská zločinnost“ je kriminologický termín podobně jako kriminalita mladistvích. Jobbik se zaštiťuje tím, že chce jako jediná strana „skutečně řešit kriminalitu i romskou otázku, protože ho alespoň pojmenuje, na rozdíl od ostatních stran držících se politické korektnosti“.²⁵⁹ Hlavní problémy ale vyvolává Maďarská garda, která provádí demonstrace „s cílem upozornit na problém romské kriminality“.²⁶⁰ Garda pochoduje po hlavních ulicích obcí se zvýšenou mírou kriminality a názorně demonstruje svoji přítomnost jako „garanta bezpečnosti“.²⁶¹ Jedním z hlavních důvodů pro zákaz Maďarské gardy soudem bylo její „protiromské zaměření“ (vedle polovojenského charakteru).²⁶² Objevily se dokonce pokusy spojit Gardu se sérií vražd Romů, ke kterým došlo v Maďarsku v roce 2009, ale nic takového se zatím nepotvrdilo.²⁶³ Jobbik se snaží na tématu získat politické body. Na druhou stranu je téma v Maďarsku společensky velmi závažné a policie v boji s kriminalitou v malých obcích se severu a východě země selhává.²⁶⁴ Jobbik tedy není příčinou těchto etnicko-sociálních problémů spojených s krizí, ale je spíše jeho důsledkem, ač je svým působením přizívuje. Svědčí o tom i popularita Gardy v dotčených oblastech mezi majoritní populací a vysoký volební výsledek Jobbiku v parlamentních volbách.²⁶⁵ Maďarská garda se za dobu svého fungování sama nedopustila násilností, její roli bychom tak měli posuzovat spíše u otázky zpochybňování státních institucí. Můžeme nazvat počínání Jobbiku jako populistické zneužívání problému, rozhodně ale není namístě označovat Jobbik za neonacistický, jak se to v českých médiích objevuje²⁶⁶, Jobbik neusiluje o likvidaci romské menšiny jako takové.

Projevy antisemitismu se v Maďarsku objevují pravidelně. Židé jsou nejčastěji obviňováni z pro národ škodlivého kosmopolitismu a liberalismu a zdůrazňována je

²⁵⁷ 3 programové dokumenty z 5.

²⁵⁸ Program Magyarországa Magyaroké, 2009.

²⁵⁹ <http://barikad.hu/node/42758> ověřeno k 14.5.2010.

²⁶⁰ <http://index.hu/belfold/mgar071209/> ověřeno k 14.5.2010.

²⁶¹ <http://index.hu/belfold/gar071209/> ověřeno k 14.5.2010.

²⁶² http://www.fn.hu/belfold/20090702/feloszlattak_magyar_gardat ověřeno k 14.5.2010.

²⁶³ http://nol.hu/belfold/romagyilkossagok_egyre_gatlastalanabbak_az_elkovetok_egy_kriminologus_sze_rint ověřeno k 14.5.2010.

²⁶⁴ <http://www.mno.hu/portal/708672?searchtext=b%C5%B1n%C3%B6z%C3%A9s> ověřeno k 14.5.2010.

²⁶⁵ Například v Ózdu získal kandidát Jobbiku až 32% hlasů.

²⁶⁶ http://www.lidovky.cz/jobbik-takovi-normalni-neonaciste-d5p-/ln_noviny.asp?c=A100410_000021_ln_noviny_sko&klic=236382&mes=100410_0 ověřeno k 14.5.2010.

jejich údajná nadreprezentovanost mezi finančníky, zastánci komunismu a liberalismu. Ostatně jak vtipně poznamenal László Karsai jen sám finančník George (György) Soros poskytuje pro antisemitismus prostor jako několik stovek tisíc virtuálních židů.²⁶⁷ Náchylnost židů²⁶⁸ ke komunismu se v Maďarsku mezi antisemity dokládá výčtem známých komunistických představitelů židovského původu, jako příklad lze uvést Bélu Kuna, vůdce Maďarské republiky rad z roku 1919, či stalinistu Mátyáse Rákosiho.²⁶⁹ Hlavní protivník národního radikalismu již od začátku devadesátých let Svaz svobodných demokratů (SZDSZ) bývá terčem kritiky jako strana tvořená židovský liberály.²⁷⁰ Představy „tradičního“ antisemitismu pak dotvrďují tvrzení o aktivitách Izraele, o skupování Maďarska a působení tajných služeb.²⁷¹ Vyjádření Jobbiku se o tyto předsudky opírají. Velmi ostře například reagoval na výroky Šimona Pereze, že „Izrael se tak dobře ekonomicky rozvíjí a investuje v zahraničí, že skupíme celé Polsko a Maďarsko“. V roce 2009, kdy u obce Sukoró chtěla izraelská společnost postavit kasinové centrum, pořádal Jobbik demonstrace a interpretoval věc jako skupování maďarské půdy židovským kapitálem.²⁷² Rovněž nenadále objevení se dvou špionážních letadel izraelské armády nad hlavním letištěm Ferihegy vyvolalo ze strany Jobbiku velké protesty.²⁷³ Velmi ostrými antisemitskými výpady je znám páter Lórant Hegedüs mladší, který mluvil o budování nadvlády židů i na slavnostním shromáždění Jobbiku k státnímu svátku 15. března 2010.²⁷⁴ Obraz židů jako těch co chtějí vytlačit Maďary z jejich země, dominují kultuře, která je údajně v područí liberální (židovské) SZDSZ Jobbik používá k získání voličů a je to i osobní přesvědčení některých čelných představitelů strany. Protižidovské výpady hrají na tradiční antisemitskou strunu ale nemají nic společného s neonacismem. Maďarská socialistická strana se před volbami pokusila vyprovokovat Jobbik a získat část voličů tím, že jako poslední zákon parlamentu před volbami 2010 schválila trestnost popírání holocaustu, návrh vznesl lídr socialistů pro nadcházející volby Attila Mesterházy.²⁷⁵ Jobbik zaujal stejnou pozici jako

²⁶⁷ Karsai s.140.

²⁶⁸ V Maďarsku nejsou židé bráni jako národností menšina, ale jako náboženská skupina, proto se označují malým písmenem.

²⁶⁹ <http://web.archive.org/web/20021114113758/www.miep.hu/csiforum/gondolat1.htm> ověřeno k 14.5.2010.

²⁷⁰ Karsai s.141.

²⁷¹ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemeny/a_jobbik_izrael-leltart_kovetel ověřeno k 14.5.2010.

²⁷² http://jobbik.hu/rovatok/alapszervezeti_hirek/demonstracio_sukoron_a_king039s_city_ellen ověřeno k 14.5.2010.

²⁷³ http://jobbik.hu/rovatok/ep-kepviseleink_hirei/ferihegy_az_izraeli_fegyveres_erok_gyakorlotere ověřeno k 14.5.2010.

²⁷⁴ http://jobbik.hu/rovatok/multimedia/jobbik_tv_-_quotkeszen_allunk_a_kormanyzasraquot_-_a_jobbik_marcius_15-i_seregszemleje ověřeno k 14.5.2010.

²⁷⁵ http://nol.hu/belfold/buntetheto_lesz_a_holokauszttagadas ověřeno k 14.5.2010.

Fidesz a návrh kritizoval s poukazem, že je to vyzdvihování jedné tragédie na úkor jiných a vytváření dogmat.²⁷⁶ Žádná antisemitská vyjádření ale k holocaustu od představitelů Jobbiku nezazněla.

K historickým menšinám na území Maďarska se Jobbik staví poměrně pozitivně. Jeho postoj nejlépe ilustruje průzkum novin slovenské menšiny žijící v Maďarsku.²⁷⁷ Noviny se na všechny politické strany před volbami 2010 obrátili s dotazem, co ve svém programu nabízejí menšinám. Jobbik jako jediná strana v průzkumu zareagoval včas a předložil podle hodnocení novin nejlepší a nejpodrobnější program pro menšiny, předseda kabinetu Jobbiku pro národnosti István Szavay je navíc sám původem Němec.²⁷⁸ Jobbik ve své koncepci nacionalismu vychází z tradiční maďarské (uherské) kulturně-jazykové představy, tedy že pokud člověk mluví maďarsky a „uznává“ maďarskou kulturu, patří k maďarskému společenství nezávisle na své etnické či menšinové příslušnosti.

K otázce homosexuality se Jobbik staví tak, že to považuje za osobní záležitost každého člověka.²⁷⁹ Nehodnotí negativně homosexualitu jako takovou, ale její propagaci, což odůvodňuje tím, že sexuální chování není něco, co by se mělo dávat na odiv. Vystupuje tak proti různým průvodům, které se konaly například v Budapešti.²⁸⁰ Postoj Jobbiku souvisí s věkem jejich hlavních představitelů. Na rozdíl od strany MIÉP nebere mladá generace homosexualitu jako nemoc, ale jako přirozenou věc. To dokládají fotografie některých čelných představitelů Jobbiku ze studentských let²⁸¹ i vyjádření předsedy Vony k pochodu homosexuálů v Budapešti.²⁸²

5.4 Demokracie a ústavnost

Vztah Jobbiku k demokracii a ústavnosti budeme posuzovat i na základě analýzy, kterou zpracoval liberální institut Republikon.²⁸³ Ten vidí Jobbik jednoznačně

²⁷⁶ http://jobbik.hu/rovatok/kozlemeny/a_jobbik_tiltakozik_a_lopakodo_diktatura_ujabb_eszkoze_a_holo_kauszt_tagadas_buntetojogi_szankcionalasa_ellen ověřeno k 14.5.2010.

²⁷⁷ <http://www.sme.sk/c/5280106/jobbik-ma-vraj-najprijatelnejsi-program-aj-pre-slovensku-mensinu.html> ověřeno k 14.5.2010.

²⁷⁸ Tamtéž.

²⁷⁹ <http://jobbik.hu/rovatok/egyeb/kiskate> ověřeno k 14.5.2010.

²⁸⁰ Barikád 5. číslo, září 2009.

²⁸¹ Z letáku strany MIÉP – v archivu autora.

²⁸² “Pochod (homosexuálů - pozn. P.B.) musí urážet i počestné homosexuály... Mně nevádí, že jsou homosexuálové na světě, vždycky byli... ale tohle není běžné, když zarostlý muž ve fialových tangách drží v ruce růžovou bibli a trsá na kamionu.” (podle http://index.hu/belfold/2009/06/30/amit_latunk_az_szervezett_provokacio)

²⁸³ http://intezet.republikon.hu/pdfs/35/2009_EP_elemzes.pdf ověřeno k 14.5.2010

jako stranu, jež se snaží změnit systém liberální demokracie západoevropského typu. Analýza pojmenovává šest bodů, kde se Jobbik svojí činností a prohlášeními dostává údajně do kolize s ústavou. Vyhlášení o důrazu na společenství a ne na jedince, kritika komerčních televizí za údajně pokleslé pořady jako útok na svobodu médií, výroky o revizi privatizací a možném zestátnění jako útok na soukromé vlastnictví patří k méně zásadním. Dvěma bodům – ústavnosti a zpochybňování monopolu státu na násilí se zde budeme věnovat podrobněji.²⁸⁴

Jobbik, podobně jako všechny pravicové strany v Maďarsku, požaduje novou ústavu, protože ta současná představuje jen kompletně novelizovanou verzi ústavy z roku 1949. Podle představ Jobbiku by nová ústava měla stát na konceptu Svaté koruny, což je středověké právní pojetí Uherska. V předvolebním programu 2010 se doslova píše: „Jelikož je ústavním základem maďarské státnosti Svatá koruna, která ztělesňuje nejvyšší možnou legitimitu, je potřeba zakotvit princip, že Svatá koruna a maďarský stát, Svatá koruna a národní společenství (složené z částí různé národnosti a vyznání) jsou jedno. Svatá koruna má v oficiálních dokumentech a zákonech význam maďarského státu. Tento fakt je třeba brát v potaz při vyznamenávání a přísaze veřejných činitelů, státních představitelů, soudců a státních zástupců“²⁸⁵ Větší zakotvení Svatoštěpánské koruny do základů státu sice prosazoval i Fidesz (například přenesením koruny z muzea na čestné místo v parlamentu), ale tato formulace z programu Jobbiku výrazně narušuje ústavní principy.²⁸⁶ O druhé výrazné ústavní změně mluvil Gábor Vona, když navrhoval, aby se politicky i tradicí navázalo na meziválečné období.²⁸⁷ Tehdy mělo podle Vony Maďarsko silnou osobnost ve vedení s většími pravomocemi (Bethlen, Horthy) a mohlo snáze překonávat problémy.²⁸⁸ Ve druhé větě ale dodává, že i Francie nebo USA mají silné postavení prezidenta.

Druhá výtku vůči ústavnosti se týká možného porušování monopolu státu na násilí v souvislosti s Maďarskou gardou a především návrhy, že se Garda může stát základem budoucího četnictva. Podle ústavy nesmí vzniknout ozbrojené organizace sloužící politickému cíli. (63.§) Garda na jednu stranu nikdy nebyla ozbrojena a vysloveně se nezúčastňovala násilných akcí, na druhou stranu ji soud pravomocně

²⁸⁴ Šestáým bodem jsou výroky o nutnosti přinutit Romy k začlenění se do společnosti

²⁸⁵ Program Radikális változás s.78.

²⁸⁶ V době publikování analýzy Republikonu nebyl ještě program Radikális változás hotov.

²⁸⁷ Zajímavá paralela se zde nabízí s některými státy Pobaltí, které se po vystoupení ze Sovětského svazu vrátily ke svým meziválečným tradicím, jež ale byly poznamenány autoritativními režimy.

²⁸⁸ http://www.jobbik.hu/rovatok/publicisztika/vona_gabor_beszede_a_jobbik_marcius_15-ei_rendezvenyen ověřeno k 10.2.2011

rozpustil. V oficiálním zdůvodnění rozsudku se uvádí, že Garda v prosinci 2007 zastrašovala romské obyvatelstvo a navrhovala jeho segregaci. Uniformy a projevy by zvláště neporušily shromažďovací právo, ale dohromady vyvolaly strach a vyostřily napětí v dané obci.²⁸⁹ Jobbik se navíc v souvislosti s Gardou dopustil zpochybňování rozsudku založením Nové maďarské gardy, tedy stejné organizace s pozměněným názvem. Případ Gardy přesně ukazuje, na co bývalý předseda Jobbiku upozorňoval, když vystoupil ze strany (viz kapitola 3) – Garda se vymkla Jobbiku z pod kontroly. Na počátku Garda začínala jako organizace mající podporu některých význačných osobností pravicového spektra. Měla straně pomoci získat voliče z východní části země, kde stát selhával ve své roli garanta bezpečnosti. To se ve své podstatě povedlo. Pochody Gardy se ale skutečně staly pro romské obyvatele zastrašující a soudní zásah rozhodně nelze vnímat jako zpolitizovaný, jak se o to Jobbik snaží interpretovat. Garda svojí další veřejnou činností skutečně mohla zpochybňovat roli státu. Na druhou stranu se Jobbik snaží od Gardy alespoň částečně oddělit, aby neodrazil umírněnější část elektorátu. Ilustraci toho přístupu bylo možno vidět na prvním dnu zasedání nového maďarského parlamentu 14. května 2010, kdy se ve vestě Gardy objevil pouze předseda Vona, který tím dal signál, že stále stojí za touto zakázanou organizací. On sám si ale oblékl pouze část uniformy, ostatní členové parlamentní frakce, mnozí z nich rovněž členové Gardy, přišli oděni v běžném oděvu.

Samu stranu hodnotí analýza Republikonu jako demokratickou, podle ní Jobbik nezpochybňuje pluralitní demokracii ani demokratickou soutěž.²⁹⁰ To potvrzují i poznatky během vlastního terenního výzkumu uskutečněného v Budapešti v březnu a dubnu 2010. Výzkum se týkal zkoumání fungování některých místních sdružení, rozhovory s řadovými členy strany²⁹¹ i se dvěma místopředsedy. Zkoumané obvodní organizace fungovaly relativně volně v poměru k vedení strany. Vnitrostranickou demokracii potvrdily i rozhovory s některými bývalými členy Jobbiku, včetně těch, kteří se se stranou rozešli ve zlém, případně již době, kdy se Jobbik jako politická strana teprve formoval.²⁹²

²⁸⁹ <http://www.origo.hu/itthon/20090701-magyar-gardafeloszlatas-masodfoku-itelet.html> ověřeno k 10.2.2011

²⁹⁰ http://intezet.republikon.hu/pdfs/35/2009_EP_elemzes.pdf ověřeno k 14.5.2010.

²⁹¹ Příčemž oslovení nevěděli, že se jedná o výzkum k rigorózní práci.

²⁹² Rozhovory v archivu autora.

5.5 Představitelé strany

Hlavní představitelé strany se v průběhu vývoje strany příliš neměnili. Starší členové ve vedení jako Balczó představují umírněnější, naproti tomu skupina mladých zakladatelů vykazuje již od roku 2003 jistou míru radikálnosti. Většina z nich se ve svých životopisech odkazuje na křesťanskou výchovu a tradice. V rozhovorech s režisérem Koltaym z roku 2003 mluvili zakladatelé Jobbiku o inspiraci Csurkou a jeho kritikou společenského vývoje, rozešli se však se stranu MIÉP v řešeních.²⁹³ Kniha rozhovorů z roku 2003 i rozhovory pořázené autorem této práce svědčí o generačním problému – nemožnosti uplatnění u jiných umírněnějších stran. To především vedlo k formování strany. Většina z vedení Jobbiku začalo svoji politickou aktivitu na vysoké škole debatami s levicově-liberálně smýšlejícími spolužáky, tedy v ryze demokratickém prostředí. Následně se členové studentského spolku Jobbik snažili dostat do politických stran především do strany Fidesz, kvůli jejímu uzavřenému charakteru se jim to ale nepovedlo. Založili tedy vlastní stranu, která si našla svůj prostor na pravo od Fideszu, což s postupným posunem Fideszu od liberální ke konzervativně-nacionální straně, vyústilo ve větší radikalizaci rétoriky Jobbiku. Tak lze vysvětlit radikalizaci strany, ač ve vedení nefiguruje přímo radikálové, soudě podle názorů čelných představitelů strany, které vyslovili v rozhovorech v roce 2003.²⁹⁴

5.6 Trianon a vztah k jiným organizacím

K maďarským menšinám v okolních zemích vystupuje Jobbik sice na jejich ochranu, ale o změnách hranic strana ani její představitelé otevřeně nemluví. Požaduje zlepšení postavení Maďarů a autonomii, rovněž chce posilovat pouta mezi mateřskou zemí a menšinami. K možnosti revize hranic se vyjádřil pouze Tamás Gaudi-Nagy ve smyslu referend, on ale není členem strany.²⁹⁵ O změně hranic silou se představitelé Jobbiku nevyjadřovali. I analýza Republikonu hodnotí v této otázce Jobbik jako „konformní s politickým režimem“²⁹⁶.

Ve vztahu k extremistickým skupinám v Maďarsku udržuje Jobbik s některými organizacemi kontakty vzniklé během protivládních demonstrací. Z nich vyniká

²⁹³ Koltay.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ <http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/195526-madarska-krajni-pravice-uvazuje-o-revizi-hranic.html> ověřeno k 14.5.2010.

²⁹⁶ http://intezet.republikon.hu/pdfs/35/2009_EP_elemzes.pdf ověřeno k 14.5.2010.

obhajoba a boj za propuštění Györgye Budaházyho a spolupráce s Mládežnickou hnutí 64 žup.²⁹⁷ V případě boje za Budaházyho se jedná o jakousi ochranu ikony národně radikálních hnutí. Mnozí ve straně se s ním osobně znají, navíc obvinění proti Budaházymu považují za útok socialistů i proti nim samým. Spolupráce s Mládežnickým hnutím 64 žup se může zdát jako nebezpečná, protože aktivity hnutí v okolních zemích i články publikované v jejich novinách Magyar Jelen vyvolávají velmi silné podezření z extremismu. Za spoluprací Jobbiku s podobnými organizacemi stojí ale hlavně snaha sjednotit všechny národně radikální politické subjekty pod křídly Jobbiku, aby si strana zajistila tento segment voličů.²⁹⁸

5.7 Aplikace Sartoriho koncepce

Nyní si odpovíme na otázku ohledně antisystémovosti Jobbiku. Vztahovou proměnnou, definovanou v první kapitole, Jobbik splňuje. Nachází se na kraji politického spektra a ostatní strany deklarují, že s ním nebudou spolupracovat. Pro levicové a liberální parlamentní formace (Maďarskou socialistickou stranu a uskupení Politika může být jiná) je Jobbik bezesporu extrémní stranou. U Fideszu a jeho koaličního partnera (či spíše frakci) KDNP (Křesťanská-demokratická lidová stranu) toto hodnocení rozhodně nebude tak jednoznačné. Vedle vnímání Jobbiku jako přímého konkurenta o hlasy voličů se objevily i případy regionální spolupráce s Jobbikem. Fidesz jednoduše při své drtivé většině v parlamentu s nikým spolupracovat nepotřebuje. O tom, zda by se v případě potřeby dokázal s Jobbikem na spolupráci dohodnout, lze jen spekulovat.

Co se ideologické proměnné týče, je situace složitější. Jobbik neútočí přímo proti demokratickým principům a ideologie národního radikalismu také není v přímém rozporu se základy politického systému. Jobbik nicméně zpochybňuje základy, na nichž systém stojí – jiným pojetím ústavnosti, voláním po silnější vládě, určitým zpochybňováním svobody médií, hospodářských principů svobodného podnikání, trochu odlišným pojetím práv jednotlivce a v nejhorším případě zpochybněním monopolu státu na násilí či zastrahováním příslušníků některých menšin. To vše by jistě stačilo ke splnění i ideologické proměnné. Ovšem samotný politický systém prochází od voleb 2010 zásadními proměnami. Vláda Viktora Orbána připravuje novou ústavu, jež se

²⁹⁷ nol.hu/voks/a_jobbiktol_is_van_jobbra ověřeno k 14.5.2010.

²⁹⁸ nol.hu/voks/a_jobbiktol_is_van_jobbra ověřeno k 14.5.2010.

podle indicií daleko více přiblíží představě Jobbiku, nebude zde sice zakotvena silná role prezidenta, ale to Orbán při míře svých pravomocí ani nepotřebuje. Svoboda médií v Maďarsku vyvolává od schválení nového mediální zákona v lednu 2010 velké otazníky. V hospodářské oblasti Fidesz zavedl daň pro nadnárodní korporace (ač na jiném základě, ale princip je totožný). V prosinci 2009 prodloužil moratorium na nákup zemědělské půdy pro cizince a hodlá prověřit skutečné vlastnictví zemědělských pozemků.²⁹⁹ Pokud k změnám prosazeným Fideszem připočteme fakt, že se Jobbik postupně vzdal prosazování Maďarské gardy, pak jej za vysloveně antisystémovou stranu označit nelze.

Nyní se budeme věnovat několika závěrům Herberta Kitschelta definovaných v první kapitole. Radikálně pravicové strany podle Kitschelta nevznikají jako „single-issue“ strany (strany jednoho tématu), i když podobné jedno téma jim může při vzniku výrazně pomoci.³⁰⁰ To se potvrzuje i v případě Jobbiku, kdy se strana sice profiluje na některých tématech (Garda, krize, romská otázka), ale má koherentní ideologii, tj. nabízí odpověď téměř na jakoukoliv otázku. Nové radikální strany neodpovídají podle Kitschelta starým meziválečným extrémním fašistickým a nacistickým stranám, nové radikálně pravicové strany jsou úspěšné i v zemích, kde se neprosadily žádné meziválečné extremistické strany, naopak tam, kde se strany pokouší těžit z minulosti, trpí strany nedostatkem podpory.³⁰¹ Jobbik nenavazuje na meziválečné radikální strany, ale hledá spíše konzervativní tradici. Pro Jobbik jsou odkazy na meziválečnou dobu spojnicí s minulostí, na kterou se jako konzervativně zaměřená strana odkazuje. Když strana zavrhuje vývoj po změně režimu i léta socialismu, tak je nejbližším pozitivním obdobím pro Jobbik meziválečná doba, kterou Jobbik ukončuje německou okupací v roce 1944. Radikálně pravicové strany, alespoň v západní Evropě, vznikají podle Kitschelta při velkých změnách z industriální do postindustriální společnosti.³⁰² Pro země střední a východní Evropy je takovým předělem změna režimu po roce 1989. Radikálně pravicové strany v západní Evropě oslovují voličské skupiny postižené změnami v ekonomicko-sociální oblasti, spojenými se zánikem tradičních odvětví a

²⁹⁹ Cizinci vlastní v Maďarsku velké výměry půdy a to přes nastrčené osoby s maďarským občanstvím.

³⁰⁰ Kitschelt s.3.

³⁰¹ Tamtéž.

³⁰² Tamtéž s.4.

přistěhovalectvím. Jobbik stejným způsobem oslovuje lidi postižené transformací a nově i hospodářskou krizí.

Závěr

Jak z analýzy vyplývá, představuje Jobbik nový a nesmírně zajímavý a komplexní fenomén ke zkoumání, navíc v měnících se podmínkách maďarského politického systému. Maďarský stranický systém se v roce 2010 změnil do základů. Dva soupeřící bloky (Fidesz a strany kandidující s ním a proti nim socialisté a svobodní demokraté) nahradil systém jedné dominantní strany Fidesz. Socialisté se propadli na úroveň středně významné strany. Právě v těchto podmínkách začal Jobbik jako parlamentní strana téměř srovnatelná se socialisty působit.

Politické změny v Maďarsku měly zásadní vliv na hodnocení Jobbiku. Nyní se pokusme odpovědět si na otázky z úvodu práce. Kritérium antisystémovosti podle Sartoriho koncepce antisystémové strany Jobbik v současné době nesplňuje. Jobbik neútočil na samotnou podstatu systému a demokracii, ale na některé jeho důležité součásti. Tyto součásti však od nástupu vlády Viktora Orbána prodělaly zásadní změnu. Vedle přípravy nové ústavy, velmi silného postavení Orbána v politickém systému, mediálního zákona a dalších opatření začala nová vláda plnit řadu bodů z programu Jobbiku. Nejviditelnějším případem se stal zákon o dvojím občanství, speciální zákon k devadesátému výročí Trianonu a celý průběh vzpomínkových akcí v parlamentu. Pochody Maďarské gardy a její personální propojení s Jobbikem vyvolávaly asi nejdůvodnější podezření z antisystémovosti. Ovšem Jobbik již Gardu tolik neprosazuje a ta se sama vzdala provokativních aktivit. Jobbik stojí na kraji politického spektra, pro levicové a liberální strany je nepřijatelným partnerem, Fidesz jej vzhledem ke své většině v parlamentu nepotřebuje. Podle navržené typologie tak Jobbik označíme za stranu extrémní.

Na základě provedeného zkoumání musíme odmítnout označení Jobbiku jako extremistické strany. Jobbik používá pro dosažení svých politických cílů demokratické prostředky a respektuje demokratická pravidla. Ideologie Jobbik rovněž nemá nic společného, dokonce se v mnohém vylučuje s extremistickými ideologiemi neonacismu nebo hnutí Šípových křížů. Naproti tomu lze stranu označit jako radikální. Její radikalita se týká metod agitace, ale hlavně navrhovaných řešení politických otázek. Jobbik se speciálně zaměřuje na složité problémy a navrhuje jejich řešení od základu.

Používané metody agitace Jobbiku lze jednoznačně označit za populistické. Projevy Jobbiku jsou založené na budování nepřátel. Roli nepřátel hrají především

nadnárodní korporace, nadstátní organizace (EU), socialisté a liberalismus jako takový. Dalšího poměrně tradičního nepřítele představují židé, kteří jsou podle některých vyjádření Jobbiku ve velké míře odpovědni za liberalismus i nadvládu globalizace. Terčem útoku Jobbiku se stává celá politická reprezentace posledních 20 let, Jobbik se často stylizuje do role mluvčího celého národa proti zkorumpované politické garnituře, která rozkradla zemi, zadlužila ji a vydala na pospas Mezinárodního měnového fondu a nadnárodním společnostem. Vedle politiků hrají ve vyjádřeních strany roli obětních beránků Romové, kteří podle vytvářeného obrazu „žijí na úkor poctivě pracujících“.

Jako druhou otázku si tato práce vytyčila hledání vnitřních faktorů, jež pomohly straně k úspěchu. Strana prokázala během předvolební kampaně i všech různých akcí a demonstrací velkou profesionalitu. Výborně zvládla moderní komunikační možnosti, které nabízí internet. Dokáže prezentovat více osobností s různými názory, tím oslovit více skupin voličů, aniž by to vyvolalo dohady o nejednotnosti strany. Narozdíl od strany MIÉP je Jobbik schopen dohody s partnery i oponenty, například se stranou Fidesz. Oproti právě Istvánu Csurkovi nabízí nejen kritiku stávající situace, ale dává i velmi konkrétní podobu, jak by si představoval řešení problémů. Tyto vlastnosti strany a jejich představitelů pomohly Jobbiku získat téměř monopol na pravém okraji politického spektra a v době ekonomické krize oslovit i další voliče. To následně vedlo k takovému volebnímu úspěchu, jakým dosažení 16,7 procent hlasů v parlamentních volbách bezesporu je.

Jak se bude Jobbik dále vyvíjet ukáže čas. Stranu jistě zásadně změní její nová role parlamentní strany. Jobbik již několikrát ukázal, že pokud je to nutné, dokáže poměrně úspěšně vyjednávat. Zajímavým momentem pro stranu byly regionální volby na podzim 2010, kdy se Jobbik dostal do regionálních samospráv. Právě na místní úrovni může strana ukázat svoje politické představy v praxi. Například ve městě Tiszavasvári s třinácti tisíci obyvateli má Jobbik starostu a většinu v zastupitelstvu. Z této úrovně se pak mohou profilovat politici s jinými představami, než hlavní má současné vedení strany, které má vazbu spíše na hlavní město Budapešť. Další osud Jobbiku však asi nejzásadnějším způsobem ovlivní úspěchy či neúspěchy vlády Viktora Orbána založené na dvoutřetinové většině v parlamentu. Pokud se Orbánovi podaří zvládnout zásadní problémy země, může si tím nejvíce naklonit právě voliče Jobbiku. V opačném případě zbude zklamaným voličům v podstatě jen jediná alternativa – Jobbik.

Summary

Thesis „National Radicalism in Hungary – Jobbik political party” deals with a political party in contemporary Hungary called Movement for better Hungary –Jobbik. The aim is to place the party into a theoretical frame (Sartori’s concept of anti-system parties) and decide whether the party belong to antisystemic or even extremist far-right parties. The character of the Jobbik party has been examined on seven different aspects. Jobbik’s perspective on inter-war history and the extreme far-right parties from that time, especially to Ferenc Szálasi and his ilk. The second aspect is the self determination of the party and it’s ideology, than relation of Jobbik to minorities with emphasis on Roma and Jewish minority and sexual minorities. The next is Jobbik’s attitude towards democracy and constitutional order itself. Then the work analysis the main representatives of the party and their declarations and affiliation to extremist views. The sixth aspect focuses on parties point of view on the Trianon treaty, borders with neighbouring countries and the position of the Hungarian minorities. The last part deals with the relationship between Jobbik and other parties with far-right views. The party was found in 2003 by young students at University of Lóránd Eötvös. They become important factor after riots in Budapest in autumn 2006, when a huge scandal of prime minister Gyurcsány and his ill-famous speech took place. Jobbik gained important position among the demonstrators and could express their positions in media. In 2007 the party founded so-called Hungarian Guard movement, which was lately banned. The main issues of the party became order and the problem of the Roma (gipsy) minority and bad economic condition in the north and east of the country. In June 2009 Jobbik succeeded in the European parliament elections gaining nearly 15% of votes and 3 seats. A year after Jobbik entered the Hungarian parliament in April 2010. According to this study Jobbik is a radical party with populist rhetoric but has nothing to do with neonazi ideology. It could be called as anti-system party, but due to great changes in the hungarian political system this statement is uncertain.

Použitá literatura

Publikace

Benda, Lukáš. Republika Maďarsko, In: Politické strany ve střední a východní Evropě : ideově-politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích. Fiala, Petr – Holzer, Jan – Maxmilián Strmiska a kol. Brno: Masarykova univerzita, 2002.

Danics, Štefan. Extremismus. Praha: Triton, 2003.

Dočekalová, Pavla. Radical Right-Wing Parties in CE: Mutual Contacts and Cooperation, In: Politics in Central Europe 2, 2006.

Charvát, Jan. Současný politický extremismus a radikalismus. Praha: Portál, 2007.

Irmanová, Eva. Maďarská menšina na Slovensku a její místo v zahraniční politice Slovenska a Maďarska po roce 1989, Ústí nad Labem: Albis international, 2005.

Irmanová, Eva. Maďarsko a versailleský mírový systém. Ústí nad Labem: Albis international, 2002.

Juhász, Attila – Somogyi, Zoltán. A magyar szélsőjobboldal újjászerveződési kísérlete 2006-ban, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2007-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2008.

Karsai, Laszló. The Radical Right in Hungary, In: Ramet S. [ed.] The Radical Right in Central and Eastern Europe since 1989, The Pennsylvania State University Press, 1999.

Koltay, Gábor. Adjatok egy jobbik világot. Budapest: Szabad tér kiadó, 2003.

Kisgyőri, Roland. Akik nem adták fel – kis pártok küzdelme a túlélésért, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2007-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2008.

Kisgyőri, Roland. Kis pártok a hatalom vonzásában, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2006-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2007.

Kisgyóri, Roland. A küzdelem dicsősége – Kis pártok a két választás között, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2008-ról, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2009.

Kitschelt, Herbert. The Radical Right in Western Europe: a comparative analysis. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1995.

Körösesényi, András – Tóth, Csaba – Török, Gábor. A magyar politikai rendszer. Budapest: Osiris, 2007

Körösesényi, András. The Hungarian political system. Budapest : Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány, 2009.

Kubát, Michal. Teorie antisystémové strany. In: Politologický časopis 2/2007

Lakner, Zoltán. A magyar politikai pártok és az Európai Unió. Az EU mint belpolitikai kérdés 1990-2004 között, In: Politikaitudomány Szemle, 2004.

Ligeti, György, Nyeste Tamás. Right-wing Extremism in Hungary. In: Prevention of Right-wing Extremism, Xenophobia and Racism in European Perspective. Eds.: Rieker P., Glaser M., Schuster S. Deutsches Jugendinstitut, 2006.

Mareš, Miroslav. Pravicový extremismus a radikalismus v ČR. Brno: Barrister & Principal, 2003.

Mudde, Cas. Populist radical right parties in Europe. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

Mudde, Cas. The Ideology of the Extreme Right, New York: Manchester University Press, 2000.

Palonen, Emilia. Political Polarization and Populism in Contemporary Hungary, In: Parliamentary Affairs vol. 62, 2009.

Sartori, Giovanni. Strany a stranické systémy. Brno: CDK, 2005

Szilágyi, Tamás. Sacred Characteristics of the nation: Hungarism as a Political Religion?, www.revacern.eu/exchange-programme/EP-paper%20szilagyi.pdf, staženo 25.4.2009.

Szőcs L.: A tale of the unexpected: the extreme right vis-à-vis democracy in post-communist Hungary. In: *Ethnic and Racial Studies* 21, 1998.

Romsits, Ignác. Magyarország története a XX. században, Budapest: Osiris, 2005.

Romsits, Ignác [ed.]. A Magyar Jobboldali hagyomány, 1900 - 1948, Budapest: Osiris, 2009.

Tőkéczi, László. A Harmadik Út – a MIÉP és a Jobbik szövetsége, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2005-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány Magyarország politikai évkönyve, 2006.

Tőkéczi, László. A MIÉP jövője, In: Sándor, Péter – Vass, László. Magyarország politikai évkönyve 2002-ről, Budapest: Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, 2003.

Dokumenty a další materiály

Program Alapító nyilatkozat, 2003.

Program A Jobbik 2006-os rövid programja, 2006.

Program Bethlen Gábor, 2007.

Program Magyarország a Magyaroké, 2009.

Program Radikális változás, 2010.

DVD Jobbik nemzedék a Magyar Guantanamo

Letáky z předvolební kampaně a rozhovor s Gáborem Szabóem a sympatizanty strany

Internetové zdroje

Stranické stránky Jobbiku: www.jobbik.hu

stranické stránky MIÉPu: www.miep.hu

internetová televize Jobbiku: www.jobbiktv.hu

Ministerstvo vnitra ČR: www.mvcr.cz

Státní volební komise: www.valasztasok.hu

Občanské kruhy: www.polgari-kor.hu

Maďarské Gardy: <http://magyargarda.hu>

Stránky maďarského parlamentu www.parlament.hu

Lidová vysoká škola krále Atilly <http://atillakiraly.hu/>

Národní spolky <http://nemzetiagyulek.hu>

Krátká videa www.youtube.com

Ústav Nezőpont <http://www.nezopontintezet.hu>

Ústav Republikon <http://intezet.republikon.hu>

České zpravodajské portály:

www.idnes.cz

www.novinky.cz

www.lidovky.cz

Slovenské:

www.sme.sk

Maďarské zpravodajské servery:

<http://index.hu>

<http://www.nol.hu>

<http://barikad.hu>

<http://www.origo.hu>

<http://www.mno.hu>

<http://kuruc.info>

<http://www.hirtv.hu>

Osobní stránky politiků Jobbiku

Gábora Vony www.vonagabor.hu

Krisztiny Morvaiové <http://morvaikrisztina.hu>

Tamáse Gaudi-Nagy <http://drgaudi.hu/>

Csanáda Szegediho <http://www.szegedicsanad.hu>

Előda Nováka www.novakelod.hu

Noviny a časopisy

Deníky Népszabadság a Magyar nemzet

Týdeníky HVG a Barikád